

Bijlage 11: Baten van het Enschedese externe veiligheidsbeleid

In deze bijlage worden de baten van het Enschedese externe veiligheidsbeleid besproken. Hierbij kunnen de volgende indicatoren worden aangewezen:

- objectieve risicovermindering

Bij objectieve risicovermindering wordt gekeken naar de feitelijke afname van risico's. De indicator die hierbij gebruikt wordt is het aantal woningen (kwetsbare objecten) dat zich binnen de veiligheidsafstanden bevindt. Als er minder woningen binnen de effectafstanden staan, lopen minder mensen gevaar bij een calamiteit en is het dus veiliger ten opzichte van de oude situatie.

- subjectieve risicovermindering

Subjectieve risicovermindering betreft mate waarin mensen zich veiliger voelen ten opzichte van de beginsituatie. Deze gevoelens van (on)veiligheid hoeven niet overeen te komen met het objectieve risico dat zij lopen.

- steun van de bevolking voor het gevoerde beleid

Steun van de bevolking voor het gevoerde beleid is voor de gemeente belangrijk om voldoende draagkracht op te bouwen. Als de bevolking het gemeentelijke beleid niet steunt, wordt de gemeente(raad) hierop afgerekend.

- respect bij anderen

Respect bij anderen heeft met name te maken met de voorlopersrol die de gemeente Enschede wil vervullen. Indien anderen geen respect hebben voor het gevoerde beleid, bouwt Enschede niet het vertrouwen op om als koploper te fungeren.

Over de steun van de Enschedese bevolking voor het beleid van de gemeente is geen informatie gevonden. De gemeenten of anderen hebben dit niet onderzocht. Ook over het respect van anderen voor de gemeente is geen informatie gevonden. Andere gemeenten of andere overheden laten hun respect voor Enschede niet blijken. Zodoende worden in deze paragraaf alleen de objectieve en de subjectieve veiligheid in Enschede behandeld.

Objectieve risicovermindering

Een indicator voor het externe veiligheidsbeleid is 'het aantal normale woningen dat voldoet aan het beschermingsniveau voor bestaande situaties maar niet aan het beschermingsniveau voor nieuwe situaties' (Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid, 18 november 2003). De scores van deze indicator zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 11.1: Aantal normale woningen dat niet voldoet aan het beschermingsniveau voor bestaande situaties maar niet aan het beschermingsniveau voor nieuwe situaties

	Startniveau Enschede 2000	Niveau Enschede 2003	Ambitie Enschede 2006	Basisniveau landelijk 2010	Ambitie Enschede 2010
Aantal woningen	300-400*	<135	+/- 20**	0	0
Betreffend aantal bedrijven	+/- 20	+/- 15	+/- 10		
Basis				Landelijk beleid	Landelijk beleid

* Bandbreedte wegens onzekerheid in de bepaling van risico-afstanden en in bepaling van het aantal woonadressen binnen die risico-afstanden

** Een hogere ambitie zou vragen om een onevenredig hoge inzet van middelen

Bron: Gemeente Enschede, Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid, 18 november 2003.

De eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid geeft extra gegevens met betrekking tot bovenstaande tabel. Deze gegevens wijken af van de gegevens in de tabel, wegens een herberekening van de cijfers in 2004.

Deze gewijzigde cijfers zien er als volgt uit:

Tabel 11.2: Aantal normale woningen dat niet voldoet aan het beschermingsniveau voor bestaande situaties maar niet aan het beschermingsniveau voor nieuwe situaties (gewijzigde versie)

	Startniveau Enschede 2000	Niveau Enschede 2004	Ambitie Enschede 2006	Basisniveau landelijk 2010	Ambitie Enschede 2010
Aantal woningen	+/- 800	+/- 60*	+/- 20**	0	0
Betreffend aantal bedrijven	+/- 20	+/- 5*	+/- 3		
Basis			Vastgesteld lokaal beleid	Landelijk beleid	Landelijk beleid

* Exclusief Johnson Diversey, “waarmee is overeengekomen dat in 2005 voorzieningen zullen worden doorgevoerd waardoor 200 woningen aan het hogere beschermingsniveau zullen voldoen”

** Een hogere ambitie zou vragen om een onevenredig hoge inzet van middelen
Bron: Gemeente Enschede (april 2005). *Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid (definitief)*.

Knelpunten plaatsgebonden risico

In de derde bijlage van de Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid, zijn twee tabellen opgenomen over de risico's bij bestaande LPG-tankstations en overige bedrijven.

Met betrekking tot het plaatsgebonden risico (PR) geldt er voor LPG-tankstations een PR-contour van 45m bij een maximale doorzet van 1.000m³ per jaar vanaf het vulpunt. Binnen deze contour mogen er geen kwetsbare objecten aanwezig zijn (BEVI). Knelpunten met betrekking tot het plaatsgebonden risico dienen conform de landelijke wetgeving per 1 januari 2010 te zijn opgelost.

Met betrekking tot het groepsrisico (GR) geldt er bij “een maximale doorzet van 1.000m³ per jaar een maximaal toelaatbare bevolkingsdichtheid van 19 personen per hectare in het gebied tussen de 10⁻⁶-contour (45m) en de buitenste rand van het invloedsgebied (150m) waarbij nog juist aan de oriëntatiewaarde (OW) wordt voldaan”. Dit komt neer op een totaal van 84 aanwezigen.

“Bij de beoordeling van groepsrisico's is onder andere de vraag aan de orde welke omvang van een ramp, gegeven de kans daarop, aanvaardbaar is. Het gaat daarbij uiteindelijk om een politieke afweging van de risico's tegen de maatschappelijke baten en andere kosten van een risicovolle activiteit. Als de maatschappelijke baten van een activiteit groot zijn, kunnen de bijbehorende risico's eerder worden geaccepteerd dan wanneer deze gering zijn. Hierin ligt een belangrijk verschil met de grenswaarde van het plaatsgebonden risico dat, naast zijn ordeningsfunctie bij de ruimtelijke inrichting, een uniform beschermingsniveau voor burgers persoonlijk

garandeert, los van de maatschappelijke baten van een activiteit.” (Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid)

In de onderstaande tabel is de huidige situatie voor LPG-tankstations in Enschede weergegeven.

Tabel 11.3: Knelpunten plaatsgebonden risico en groepsrisico LPG-tankstations Enschede

Naam	Bewoners binnen 45m	Bewoners binnen 45-150m	Bedrijven binnen 160m	PR: knelpunt?	GR: overschrijding OW?
Shell Broekheurne	0	72	0	Nee	Nee
Bp (Gulf)	9.6	412.8*	18	Ja	Ja
Texaco/Schopman	0	297.6*	2	Nee	Ja
Duivelaar BIM	0	2.4*	16	Nee	Nee tegen OW aan
Wessels	9.6	184.8*	27	Ja	Ja
Aral Nederland	16.8	72*	6	Ja	Ja
Ter Huurne	0	9.6*	1	Nee	Nee
BP Diekman	0	31.2*	6	Nee	Nee
Haarhuis Enschede	0	0*	10	Nee	Nee
Self Service Weghorst	0	2.4*	11	Nee	Nee
Platvoet	0	43.2*	Nvt	Nee	Nvt
F. Munsterhuis	-	0*	15	Nee	Nee

Het aantal aanwezigen is een schatting op basis van 2,4 bewoners per woonadres en het aantal werknemers of aanwezigen op overige adressen.

* De gemarkeerde aantallen zijn gebaseerd op het aantal aanwezigen binnen 160m. Dit verandert niets aan de conclusies m.b.t. het groepsrisico.

Bron: Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid

Hieronder is een tabel opgenomen waarin de huidige situatie van overige bedrijven is weergegeven. Voor CPR 15-2 opslagen en ammoniakkoelinstallaties zijn, net als voor LPG-tankstations, afstandstabellen (PR) en tabellen met toegestane dichtheden per hectare (GR) opgenomen in de regeling behorende bij het BEVI. Voor andere bedrijfstypen zijn ook dichtheden bepaald en dient het groepsrisico berekend te worden.

In de onderstaande tabel is de geldende situatie voor prioritaire bedrijven met betrekking tot het plaatsgebonden risico en het groepsrisico opgenomen.

Tabel 11.4: Lijst met prioritaire inrichtingen en knelpunten

Naam	Aanleiding	PR: knelpunt? ¹	GR: overschrijding OW? ²	Opmerking
Grosch Roombeek	Ammoniainstallatie	Nvt	Nvt	Gaat sluiten
Grosch Boekelo	Ammoniainstallatie	Nee	Nee	GR nvt <7000kg NH ₃ ³
Avia Weghorst	BRZO (opslag diesel)	Nee	Nee	Rapport Risico's van bedrijven
Rhee BV	BRZO (opslag propaan)	Nee	Nee	QRA uitgevoerd
Bleko Chemie	CPR 15-2	Nee	Nee	Beschermingsniveau 1
Boekelo Decor BV	CPR 15-2	Nee ⁵	Nee	Uiterlijk januari 2010 oplossen
Chemproha	CPR 15-2	Ja ⁶	Nee	QRA uitgevoerd

HST Thijssen	CPR 15-2	Nee	Nee	Opp. opslag <300m ² GR nvt ⁴
Johnson Diversey	CPR 15-2	Ja ⁷	Nee	Uiterlijk januari 2010 oplossen
Norit process technologie BV	CPR 15-2	Nee	Nee	Uit QRA blijkt geen PR 10 ⁻⁶
Polaroid (Europa)	CPR 15-2	Nee	Nee	Opp. opslag <300m ² GR nvt ⁴
Scorpion Nederland BV	CPR 15-2	Nee	Nee	Geen woningen
De Toren BV	CPR 15-2	Nee	Nee	Opp. opslag <300m ² GR nvt ⁴
Jacob Bakker ijzerhandel	Opslag gasflessen	Nee	Nee	Max. 250 gasflessen
Kuil Engineering BV	Opslag gasflessen	Nee	Nee	Rapport Risico's van bedrijven
Schepers Gas	Gasopslag	Nee	Nee	Rapport Risico's van bedrijven
BIM Duivelaar	LPG-tankstation	Nee	Nee	Geen actie
BP Diekman	LPG-tankstation	Nee	Nee	Geen actie
BP tankstation Deurningerstraat	LPG-tankstation	Ja ⁸	Ja	Uiterlijk januari 2010 oplossen
BP tankstation T. Wessels	LPG-tankstation	Nee	Ja	Projectbureau wederopbouw
Easytank Glanerbrug	LPG-tankstation	Ja ⁹	Ja	Uiterlijk oktober 2007 oplossen
Munsterhuis	LPG-tankstation	Nee	Nee	LPG momenteel niet in gebruik
Selfservice Avia Weghorst	LPG-tankstation	Nee	Nee	Geen actie
Shell broekheurne	LPG-tankstation	Nee	Nee	Geen actie
Shell Roadrunner	LPG-tankstation	Nee	Nee	Geen actie
Tankstation Knalhatteweg	LPG-tankstation	Nee	Nee	Geen actie
Texaco van Duin	LPG-tankstation	Nee	Ja	GR heeft geen wettelijke termijn
SITA EcoService	CPR 15-2			Provinciale inrichting
Vredestein Banden BV	CPR 15-2			Provinciale inrichting
Gruba Banden	Rubber en kunststof			Provinciale inrichting

¹ “Er is sprake van een PR knelpunt als een kwetsbaar object binnen de PR 10⁻⁶ aanwezig is. De wettelijke termijn voor oplossen van het knelpunt geeft de urgentie aan.”

² “OW is de oriëntatiewaarde die aangeeft tot waar het groepsrisico wettelijk gezien nog ‘acceptabel’ is. Voor het oplossen van knelpunten m.b.t. het groepsrisico is wettelijk geen termijn vastgesteld. Gemeente Enschede is momenteel bezig met het opstellen van het groepsrisicobeleid. Hierin wordt de omgang met en de verantwoording van het groepsrisico vastgesteld.”

³ “In de regeling externe veiligheid inrichtingen wordt aangegeven dat bij een ammoniakkoelinstallatie, opstellingsuitvoering 1 en 2, het groepsrisico niet van toepassing is als de inhoud van de installatie kleiner is dan 7000 kg.”

⁴ “In de regeling externe veiligheid inrichtingen wordt aangegeven dat bij een CPR 15-2 opslag beschermingsniveau 1, het groepsrisico niet van toepassing is als het oppervlak van de opslag kleiner is dan 300m².”

⁵ “Brand in de opslag gereed product van dit bedrijf zou tot toxische ontledingsproducten kunnen leiden, die de woningbouw in de omgeving zou kunnen bereiken. Dit is een aandachtspunt.”

⁶ “Hierbij gaat het om woonboten binnen de 10⁻⁶ contour, die in verband met het bestemmingsplan havengebied gesaneerd worden.”

⁷ “Met het bedrijf zijn reeds afspraken gemaakt de PR 10⁻⁶ contour terug te brengen. Hierdoor verdwijnt het knelpunt.”

⁸ “Met het bedrijf wordt gezocht naar een oplossing, waarbij een verkennend gesprek heeft plaatsgevonden.”

⁹ “Met het bedrijf wordt gezocht naar een oplossing, waarbij de onderhandelingen reeds zijn gestart.”

Bron: Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid, derde bijlage

Met betrekking tot objectieve risicovermindering is op de website van de gemeente Enschede opgenomen dat het aantal woningen die binnen de risicocontouren gelegen zijn, inmiddels “fors gereduceerd” is. “De landelijke doelstelling voor 2010 zijn in Enschede in 2004 al grotendeels bereikt.” (www.enschede.nl) Er is echter geen informatie over de cijfers die bij deze conclusie horen.

Subjectieve risicovermindering

In de presentatie van de Stadpeiling van 2004 wordt geconcludeerd dat het veiligheidsgevoel van burgers sinds 2001 is toegenomen, ook ten aanzien van bedrijven in de woonomgeving (tabel 11.7). In 2001 voelde 80% van de burgers zich (heel) veilig gezien de aanwezigheid van bedrijven in de woonomgeving. In 2003 was dit percentage 84% en in 2004 80%. Het percentage burgers dat zich niet veilig en niet onveilig voelde (neutraal) was in 2001 30% en in de drie daaropvolgende jaren ongeveer 15%. In 2001 voelde 8% van de burgers zich (heel) onveilig tegenover 3% in 2004 (Enschedese Stadpeiling 2004).

In de Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid zijn cijfers over de risicoperceptie van burgers in 2003 opgenomen. Een bijlage van deze rapportage betreft de Stadspeiling van 2004.

Tabel 11.7: Veiligheidsgevoelens burgers m.b.t. bedrijven

Percentage Enschedese burgers dat zich...	In 2001	In het najaar van 2002
(heel) veilig voelt	83	89
neutraal	?	6
(heel) onveilig voelt	?	5

Bron: Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid

In een bijlage van de Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid zijn de gegevens uit de volgende tabellen opgenomen.

Tabel 11.8: (On)veiligheidsgevoelens burgers Enschede m.b.t. de aanwezigheid van bedrijven

Percentage burgers dat zich ...	2001 (n=272)	2002 (n= 207)	2003 (n= 370)	2004 (n= 1.285)
(heel) veilig voelt	62	78	84	80
neutraal	30	16	15	17
(heel) onveilig voelt	8	6	2	3

Totaal	100	100	101	100
--------	-----	-----	-----	-----

Bron: Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid

Uit deze tabel blijkt dat het percentage bewoners dat zich (heel) veilig voelt in Enschede sinds 2001 is toegenomen. Het percentage inwoners dat zich (heel) onveilig voelt is in 2004 afgenomen ten opzichte van 2001 en 2002, maar iets gestegen ten opzichte van 2003.

Tabel 11.9: Percentage bevolking dat zich in verschillende mate zorgen maakt over bepaalde veiligheidsaspecten in de buurt

Aspect	Geheel niet	Nauwelijks	Enigzins	Veel	Zeer veel
Transport van gevaarlijke stoffen	47	37	11	3	2
Risicobedrijven	42	41	13	3	1
Sociale veiligheid	20	40	27	10	4
Zwerfvuil	17	35	28	14	7
Veiligheid op straat	10	31	35	18	7
Verkeersveiligheid	8	26	32	23	12
Inbraak	5	31	45	14	6
Diefstal	4	33	44	14	4

Bron: Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat inwoners van Enschede zich weinig zorgen maken over de externe veiligheid ten opzichte van andere soorten veiligheid (verkeersveiligheid, sociale veiligheid, criminaliteit).

In het najaar van 2002 en het voorjaar van 2003 hebben studenten van de Saxion Hogeschool enquêtes gehouden onder 1200 burgers in Enschede, waarvan er 420 hebben meegedaan aan het onderzoek. Uit deze enquêtes blijkt dat slechts 7% van de respondenten (zeer) bezorgd is over risicobedrijven en 8% over het transport van gevaarlijke stoffen. Wanneer gekeken wordt naar de beleving van hinderaspecten in de buurt, worden risicobedrijven minimaal genoemd. Er wordt geconcludeerd dat "risicobedrijven laag scoren in de algemene veiligheidsbeleving van de burger, en dat veiligheidsrisico's gemiddeld scoren in de door burgers ervaren hinder van bedrijven." (Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid).

Op vragen over de informatie van de gemeente over risico's geeft ruim een derde van de respondenten te kennen dat zij behoefte hebben aan meer informatie van de gemeente, met name over de ligging van risicobedrijven en de aard van de risico's. Zodoende werkt de gemeente aan een verbetering van de informatievoorziening.

In ge gemeente Enschede wordt net als in alle grote steden ook algemeen gegevens verzameld over veiligheid en leefbaarheid. Men kan vermoeden dat de vuurwerkcramp in Enschede het totale gevoel van veiligheid in Enschede heeft beïnvloed. Uit een vergelijking van de 25 grootste gemeenten in Nederland (Bevolkingsonderzoeken Leefbaarheid en Veiligheid 2000, 2001, 2002: Jaarboek 2002 Grotestedenbeleid), blijkt dat het percentage inwoners dat zich onveilig voelt in 2000 in drie gemeenten kleiner was dan in Enschede. In 2002 waren dit zeven gemeenten.

Sinds 1996 zijn inwoners van Enschede zich steeds onveiliger gaan voelen in de stad en in hun eigen woonbuurt. De sterke toename van onveiligheidsgevoelens in de eigen buurt in 2002 vindt de gemeente zeer verontrustend.

Tabel 11.5: Resultaten op 2 indicatoren uit de Toekomstvisie/GSB in de jaren 1996-2002 (over 2001 zijn geen cijfers beschikbaar)

Verbeteren van de veiligheid	1996	1997	1998	1999	2000	2002	2005
Waarderingscijfer veiligheid	6.9	7.0	7.0	7.1	7.0	7.1	7.3
Onveiligheidsgevoel stad	27%	28%	29%	30%	30%	30%	27%
Onveiligheidsgevoel eigen buurt	18%	18,5%	19%	18,1%	17,5%	21%	17%

* De voor 2003 geformuleerde ambities zijn niet haalbaar gebleken

Bron: www.enschede.nl (I&O Research/ISEO)

Enschede stelt zich tot doel om onveiligheidsgevoelens van burgers te verkleinen, terwijl hun vertrouwen in de gemeente toeneemt.

Gebruikte bronnen:

- Gemeente Enschede (februari 2005 / maart 2005). *Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid (Concept)*. (via Van der Werff)
- Gemeente Enschede. *Conceptnotitie plaatsgebonden risico en groepsrisico*. (via Van der Werff)
- Gemeente Enschede, Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid, 18 november 2003.
- www.enschede.nl

Bijlage 12: Voorbeelden van de kosten van het beleid van andere gemeenten

In deze bijlage worden de kosten die andere gemeenten hebben gemaakt voor uitvoering van hun externe veiligheidsbeleid beschreven. Een probleem is echter dat het moeilijk is om een vergelijking te maken met de gemeente Enschede, vanwege de verschillende omschrijvingen van veiligheid. Een aantal gemeenten maakt in haar veiligheidsbeleid expliciet melding van externe veiligheid; andere gemeenten doen dit niet of noemen alleen onderdelen van externe veiligheid.

De gemeenten die achtereenvolgens worden behandeld zijn: Almere, Apeldoorn, Breda, Deventer, Ede, Eindhoven, Gouda, Haarlem, Leiden, Nijmegen, Tilburg, Waalwijk, Zaanstad en Zwolle. Dit zijn de gemeenten die in eerdere bijlagen ook werden behandeld. Ook voor het vullen van deze bijlage is gebruik gemaakt van de gemeentelijke websites.

Op de website van de gemeente Doetinchem is geen informatie opgenomen over externe veiligheid. In de begrotingen van de gemeente Vlissingen wordt externe veiligheid niet genoemd.

1. Almere

In het Milieuverslag 2003 van de gemeente Almere is een gedeelte over externe veiligheid opgenomen.

Tabel 12.1: Gedeelte uit het milieuverslag 2003

Projecten 0-senario	Extra kosten 0-senario + jaarschijven	Status eind 2003	Projecten minimum-senario	Extra kosten minimum-senario	Status eind 2003	Projecten basis-senario	Extra kosten basis-senario	Status eind 2003
Externe veiligheid Flevo-spoor	2003-2006 -	Geen voortgang	Geluidsbeleid stad	2004: 250.000	Inventarisatie bijna af	Snel en ver op de fiets	2004: 35.000	Nog niet aan de orde

Bron: Gemeente Almere (25-10-2004). Milieuverslag 2003.

<http://www.almere.nl/Docs/Milieuverslag%202003.pdf>

Ook in de programmabegroting voor 2005 is externe veiligheid opgenomen.

Tabel 12.2: Programmabegroting 2005 externe veiligheid (bedragen x 1.000euro)

Omschrijving	2005	2006	2007	2008
Reguliere begroting lasten	-12.349	-12.225	-11.633	-11.668
<i>Actualisatie:</i>				
Onderhoud/vervangingen C2000 brandweer	-20	-20	-20	-20
<i>Nieuwe prioriteiten:</i>				
Brandweer fase 1	-533	-873	-874	-874
Fonds veiligheid	-812	-1.000	-1.000	-1.000
Totaal lasten	-13.714	-14.118	-13.527	-13.562
Reguliere begroting baten	439	439	439	439
Totaal baten	439	439	439	439
Saldo programma voor resultaatbestemming	-13.275	-13.679	-13.088	-13.123

Resultaatbestemming	177	213	182	182
Saldo programma na resultaatbestemming	-13.098	-13.466	-12.906	-12.941

Uit: Gemeente Almere (30-09-2004). *Programmabegroting 2005*.

<http://www.almere.nl/Docs/Programmabegroting%202005.pdf>

2. Apeldoorn

De gemeente Apeldoorn heeft de kosten van enkele aspecten van externe veiligheid opgenomen in de meerjarenbegroting.

Tabel 12.3: *Begroting brandweer en veiligheid*

Omschrijving beleidsproduct (dienst)	Rekening 2003 saldo (x 1000 euro)	Begroting 2004 saldo (x 1000 euro)	Begroting 2005 lasten (x 1000 euro)	Begroting 2005 baten (x 1000 euro)	Begroting 2005 saldo (x 1000 euro)	Begroting 2006 saldo (x 1000 euro)	Begroting 2007 saldo (x 1000 euro)	Begroting 2008 saldo (x 1000 euro)
Brandweer en rampenbestrijding (brw/VR&B)	-7.148	-8.259	8.532	229	-8.303	-8.287	-8.350	-8.335
<i>Nieuw beleid:</i>								
Aanvullend budget vervanging voertuigen			10		-10	-58	-96	-111
Vervanging brandweermateriaal/ideaal-complex			50		-50	-100	-100	-100
Verhoging gemeentelijke bijdragen aan GHOR			21		-21	-21	-21	-21
Doelmatigheidsonderzoek brandweer								
a. invoering aanbevelingen			140		-140	-pm	-pm	-pm
b. locatie-onderzoek			pm		-pm	-pm	-pm	-pm
c. huisvesting staf			pm		-pm	-pm	-pm	-pm
Vergoeding vrijwilligers brandweer			45		-45	-45	-45	-45
<i>Heroverwegingen:</i>								
Brandveiligheidsadvisering en vergunningverlening			0		0	50	50	50
Spoedeisende hulp c.a.			-52		52	76	100	152
Regionale brandweer			-25		25	50	73	73
<i>Transformatietabel:</i>								
Verwerking structurele effecten 1 ^e tussentijdse rapportage 2004			55		-55	-55	-55	-55
Openbare orde en veiligheid (VR&B)	-1.187	-1.567	3.854	2.390	-1.464	-1.462	-1.468	-1.473
<i>Heroverwegingen:</i>								
Vergunning publiek domein				50	50	50	50	50
<i>Totaal</i>			<i>12.630</i>	<i>2.669</i>				
<i>Saldo van baten en lasten voor bestemming</i>	<i>-8.335</i>	<i>-9.826</i>			<i>-9.961</i>	<i>-9.802</i>	<i>-9.862</i>	<i>-9.815</i>
Mutaties reserves (div.)	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten na reservering (div.)	-8.335	-9.826	12.630	2.669	-9.961	-9.802	-9.862	-9.815

Bron: Gemeente Apeldoorn. Meerjarenprogrammabegroting 2005-2008. Blijvende ambitie. Programma 3. <http://www.apeldoorn.nl/smartsite.dws?id=38020>

Tabel 12.4: Tabel 12.3: Begroting milieubeheer

Omschrijving beleidsproduct (dienst)	Rekening 2003 saldo (x 1000 euro)	Begroting 2004 saldo (x 1000 euro)	Begroting 2005 lasten (x 1000 euro)	Begroting 2005 baten (x 1000 euro)	Begroting 2005 saldo (x 1000 euro)	Begroting 2006 saldo (x 1000 euro)	Begroting 2007 saldo (x 1000 euro)	Begroting 2008 saldo (x 1000 euro)
Milieubeheer (NMO)	-4.461	-5.423	5.451	111	-5.340	-5.308	-5.326	-5.345
<i>Nieuw beleid:</i>								
Wetgeving op gebied van externe veiligheid:								
a. implementatie en uitvoering					0	-50	-50	-50
b. bijdrage via algemene uitvoering Gemeentefonds					0	50	50	50
Uitvoering plan voor duurzame energie (BROZ, proj.nr. 5.2):								
a. kosten			400		-400	-200	-200	
b. bijdrage NOVEM				150	150	125	25	
Bodemmodule (BROA, proj.nr. 27.1):								
a. kosten			491		-491			
b. bijdrage van de provincie				660	660			
Sanering geluidsbelaste woningen (BROA, 28.1), bijdrage rijk				65	65			
<i>Heroverwegingen:</i>								
Strategisch milieubeleid					0	50	95	95
Handhaving en toezicht milieu					0	40	60	85

Bron: Gemeente Apeldoorn. Meerjarenprogrammabegroting 2005-2008.

Blijvende ambitie. Programma 5. <http://www.apeldoorn.nl/smartsite.dws?id=38020>

3. Breda

In de begroting voor 2005 van de gemeente Breda zijn wel enkele actiepunten opgenomen die betrekking hebben op externe veiligheid. Hierbij wordt echter verwezen naar de Programmafinanciering Externe Veiligheid, die echter niet kan worden gevonden op de website.

4. Deventer

In de nota veiligheidsbeleid 2004 kan slechts een citaat worden gevonden over de kosten van het externe veiligheidsbeleid.

“Het product veiligheid omvat thans een bedrag van € 79.000,-.

Voor 2004 is vanuit het leefbaarheidsfonds (GSB-gelden) een bedrag van € 134.000 toegevoegd.” (Gemeente Deventer. *Nota veiligheidsbeleid 2004*

‘Ambities voor een veilige stad.

http://www.deventer.nl/NR/rdonlyres/A60070CB-B7DE-44F7-BCB1-527D2487635E/0/nota_veiligheid_2004.pdf)

Ook kunnen gegevens gevonden worden over de beschikbare capaciteit.

“Sector Brandweer en Hulpverlening: Preventie Brandweer - 9,5fte
Sector Ruimte, Milieu en Wonen: Milieu (beleidsontwikkeling milieu, milieubeleidsplan en milieu-uitvoeringsprogramma; afvalbeleid; milieuproducten; milieuvergunningen; milieutoezicht; milieoadvisering bedrijven) – 23,7fte

(Sector Burger en Bestuur (o.a. vergunningen ten behoeve van evenementen en horeca; openbare orde en veiligheid inclusief coördinatie bij rampen en

rampenplannen) – 95,2fte)”

(http://www.deventer.nl/Deventer/nl/Stadhuis/Organisatie/_channel.htm)

5. Ede

De gemeente Ede heeft een duidelijk overzicht van de kosten van veiligheid over een aantal jaren. Het is echter niet duidelijk welk bedrag hiervan voor externe veiligheid wordt uitgetrokken.

Tabel 12.5: Begroting veiligheid

Veiligheid	Rekening 2003 (x 1000 euro)	Begroting 2004 (x 1000 euro)	Kader 2005 (x 1000 euro)	Begroting 2005 (x 1000 euro)	Prognose 2006 (x 1000 euro)	Prognose 2007 (x 1000 euro)	Prognose 2008 (x 1000 euro)
<i>Bestaand beleid</i>							
Lasten	7.405	7.389	7.215	7.367	7.367	7.367	7.367
Baten	1.996	1.563	1.392	1.547	1.547	1.547	1.547
Saldo	5.409	5.826	5.823	5.820	5.820	5.820	5.820
<i>Nieuw beleid</i>							
Lasten	0	0	0	58	58	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0	0
<i>Herschikking</i>							
Lasten	0	0	0	125	125	125	125
Baten	0	0	0	0	0	0	0
<i>Fricatiekosten</i>							
Lasten	0	0	0	0	0	0	0
Saldo	5.409	5.826	5.823	5.753	5.753	5.695	5.695
<i>Reserve</i>							
Storting	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0	0	0	0
Saldo	5.409	5.826	5.823	5.753	5.753	5.695	5.695

Bron: Gemeente Ede. Programmabegroting 2005-2008. Balancerend naar nieuw evenwicht. <http://www.ede.nl/info.asp?id=2628>

6. Eindhoven

In de onderstaande tabel wordt weergegeven wat er in Eindhoven in 2002 en 2003 is gerealiseerd met betrekking tot externe veiligheid. De kosten hiervan worden echter niet genoemd.

Tabel 12.6: Gerealiseerde kengetallen

	Rekening 2002	Begroting 2003	Rekening 2003
<i>Preventie</i>			
Aantal verleende gebruiksvergunningen	49	300	300
Aantal controles toezicht en handhaving	636	600	653
<i>Repressie</i>			
Brand en hulpverlening			
Aantal meldingen	2.414	2.414	2.583

Aantal gewonden	66	66	62
Dodelijke slachtoffers	12	12	9
Aantal grote branden	5	5	7
Malen grote hulpverlening	4	4	1
Aantal aansluitingen automatisch brandmeldsysteem	300	300	324
Aantal loze meldingen per aansluiting	3,6	3,6	3,6
<i>Rampenbestrijding</i>			
Aantal bomruiming	3	3	4
Oefeningen in het kader van de rampenbestrijding		2	2

Bron: Gemeente Eindhoven. *Concernverslag 2003*.

<http://www.eindhoven.nl/concernverslag/>

7. Gouda

De gemeente Gouda heeft in haar programmabegroting een programma Veilig voor alles opgenomen, waarin niet alleen externe veiligheid voorkomt, maar ook andere soorten veiligheid.

Tabel 12.7: Lasten en baten programma Veilig voor alles

Omschrijving	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Alle bedragen x 1000 euro	Rekening	Begroting na wijziging				
Lasten, waarvan:	7.248,1	7.670,2	8.061,6	8.059,3	8.054,6	8.054,6
Veiligheid	3.623,4	4.052,4	4.402,4	4.402,4	4.402,4	4.402,4
Brandweer	3.624,8	3.617,8	3.659,2	3.656,9	3.652,2	3.652,2
Baten, waarvan:	1.947,9	821,8	786,0	727,5	727,5	727,5
Veiligheid	1.946,2	816,2	780,3	721,8	721,8	721,8
Brandweer	1,6	5,6	5,7	5,7	5,7	5,7
Saldo	- 5.300,3	- 6.848,4	- 7.275,6	- 7.331,8	- 7.327,1	- 7.327,1

Bron: Gemeente Gouda. Programmabegroting 2005-2008.

<http://www.gouda.nl/documenten/programmabegroting%20totaal.pdf>

8. Haarlem

De gemeente Haarlem heeft in haar programmabegroting een programma opgenomen over de basismilieukwaliteit. Externe veiligheid maakt hier deel van uit.

Het programma Duurzaam beheer en onderhoud van de stad – basismilieukwaliteit heeft de volgende doelen:

- “Vergunningplichtige en meldingsplichtige bedrijven zijn in werking in overeenstemming met de geldende milieuwetgeving (inclusief de verruimde reikwijdte); in de collegeperiode neemt het naleefgedrag van bedrijven dat bij controle in overtreding blijkt toe. Wij streven ernaar in 70 % van de eerste hercontroles geen overtredingen meer te hoeven constateren.
- Overschrijdingen van de maximaal toelaatbare geluidbelasting van woningen en overschrijdingen van de normen uit het besluit Luchtkwaliteit worden zo veel als mogelijk opgeheven.
- Overschrijdingen van het individueel risico en het groepsrisico volgens de normen van het besluit Externe Veiligheid van inrichtingen worden zoveel mogelijk opgeheven.
- Alle bekende ondergrondse tanks zijn conform BOOT 98 gesaneerd.

- Bodemverontreinigingen met een gevaar voor de volksgezondheid en het milieu worden binnen de wettelijke termijnen gesaneerd en waar nodig wordt nazorg gepleegd.”

(Gemeente Haarlem (oktober 2004). *Ontwerpbegroting 2005*.)

Tabel 12.8: Financiën programma duurzaam beheer en onderhoud van de stad

Financiën (x 1000 euro)	Rekening 2003	Begroting 2004	Begroting 2005
Lasten			2.825
Baten			221
Saldo	2.568	2.547	2.604

Bron: Gemeente Haarlem (oktober 2004). *Ontwerpbegroting 2005*.

<http://www.haarlem.nl/Docs/PDF/Takendiscussie2004/programmabegroting2005.pdf>

Dit programma is op de volgende manier begroot.

Tabel 12.9: Begroting naar programma (bedragen x € 1.000)

Programma	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en algemeen beleid	12.598	2.212	10.386
Veilige samenleving	24.848	13.708	11.140
Zorgzame samenleving	27.677	10.241	17.025
Maatschappelijke ontwikkeling en cultuur	136.962	80.778	56.184
Wonen	11.363	9.071	2.292
Economie en toerisme	2.595	2.855	-260
Werk en inkomen	83.521	71.996	11.525
Bereikbaarheid en mobiliteit	22.371	20.884	1.487
Ruimte voor stedelijke ontwikkeling	29.334	25.611	3.723
<i>Duurzaam beheer en onderhoud van de stad</i>	<i>56.487</i>	<i>28.046</i>	<i>28.441</i>
Organisatie en financiën	43.920	185.863	-141.943
Totaal	451.265	451.265	0

Bron: Gemeente Haarlem (oktober 2004). *Ontwerpbegroting 2005*.

<http://www.haarlem.nl/Docs/PDF/Takendiscussie2004/programmabegroting2005.pdf>

In het volgende gedeelte uit de ontwerpbegroting wordt een duidelijker onderscheid gemaakt naar verschillende onderdelen die behoren tot het xterne veiligheidsbeleid.

Tabel 12.10: Gedeelte uit begroting (bedragen x 1.000 euro)

Genummerd en vet: naam programma; Cursief: domein	2003 saldo rekening	2004 saldo begroting	2005 begrote lasten	2005 begrote baten	2005 saldo begroting
<i>Programma 2: Veilige samenleving</i>					
2.1 Integraal veiligheidsbeleid					
Veiligheid	948	975	1.547	592	955
Halt	18	31	141	107	34
2.2 Handhaving openbare orde					
Uitvoering drank- en horecawet	127	179	177		177
2.3 Brandweerzorg en rampenbestrijding					
Brandweer en rampenbestrijding	9.320	9.525	22.983	13.009	9.974
<i>Programma 10: Duurzaam beheer en onderhoud van de stad</i>					
10.1 Basismilieukwaliteit					
Regulering	924	960	1.017	0	1.017
Handhaving	821	866	893	17	876
Bodembeheer	823	721	915	204	711
10.2 Leefomgevingkwaliteit					
Milieuzorg	603	747	757	0	757

Hygienische woonproblemen	0	0			-
10.3 Duurzaamheid					
10.4 Bovengrondse infrastructuur					
Onderhoud wegen, straten en pleinen	11.248	11.742	12.601	328	12.273
Onderhoud buiten gemeentegrenzen gelegen wegen	11	51	52	0	52
Bruggen	1.757	1.963	2.133	18	2.115
Wegbakening en markeringen	465	432	481	28	453
Volksfeesten en herdenkingen	85	85	91	0	91
Beleidsadvisering	147	106	56	0	56
10.5 Ondergrondse infrastructuur					
Riolering en waterzuivering	6.194	5.433	5.845	43	5.802
Rioolrecht	-6.692	-6.589	0	7.198	-7.198
Grondwaterstanden	179	138	154	0	154
10.6 Natte infrastructuur					
Baggeren van openbare wateren	202	202	192	0	192
Binnenscheep- en overige waterwegen	952	974	1.372	316	1.056
Woonschepen	48	46	46	10	36
10.7 Openbaar groen					
Beheer en onderhoud openbaar groen	7.514	7.420	7.260	9	7.251
Groenwerk voor derden	8	0	484	492	-8
Natuur- en milieueducatie	158	177	127	0	127
Beheer van educatieve inrichtingen	433	480	485	2	483
Exploitatie begraafplaatsen	385	164	994	790	204
Deelname in exploitatie crematorium	8	-91	0	92	-92
Dierenbescherming	106	110	112	0	112
10.8 Openbare speelvoorzieningen					
Onderhoud vrije speelgelegenheden ca.	523	555	726	0	726
10.9 Afvalinzameling					
Inzamelen en afvoeren huishoudelijke afvalstoffen	13.259	13.304	15.351	1.562	12.789
Afvalstoffenheffing	-15.449	-15.037	0	15.474	-15.474
Inzamelen en afvoeren bedrijfsafval	-238	-148	1.183	1.356	-173
10.10 Schoonhouden van de stad					
Hondenwacht	0	19	19	0	19
Verzorgen openbare hygiëne	155	227	228	0	228
Verwijderen wegafval en ledigen bakken	3.288	3.364	3.529	107	3.422
Gladheidsbestrijding	240	182	186	0	186
Verwijderen drijvend vuil openbare wateren	178	196	198	0	198

Bron: Gemeente Haarlem (oktober 2004). *Ontwerpbegroting 2005*.

<http://www.haarlem.nl/Docs/PDF/Takendiscussie2004/programmabegroting2005.pdf>

9. Leiden

Op 14 oktober 2002 heeft het college van B&W van Leiden een Actieprogramma fysieke veiligheid vastgesteld. Hierin is ook de benodigde capaciteit weergegeven. Ook is er een handhavingsprogramma voor brandveiligheid vastgesteld (<http://www.leiden.nl/dspage.asp?pageid=18>).

10. Nijmegen

In het Collegeprogramma van Nijmegen is het volgende opgenomen over externe veiligheid:

“Vanuit het Milieu Stimulerings Fonds (MSF) is er in het kader van ‘uitvoering actieprogramma externe veiligheid 2004’ voor 2004 € 8.000 beschikbaar.

Geraamd is dat voor het opstellen van een extern veiligheidsbeleid in Nijmegen een bedrag van € 45.000 benodigd is.”

“Voor de provincie Gelderland en Gelderse gemeenten is in het kader van deze programmafinanciering in totaal € 2.172.000 beschikbaar. De gemeente Nijmegen heeft in het kader hiervan een bedrag van € 41.000 aangevraagd om dit externe veiligheidsbeleid op te stellen. Gebleken is dat naast de gemeente Nijmegen ook een tweetal regio's en de provincie Gelderland zelf een projectvoorstel hebben ingediend om extern veiligheidsbeleid te ontwikkelen. Uit het door Gedeputeerde Staten vastgestelde concept-programma blijkt dat G.S. ervoor gekozen hebben om t.b.v. de vier ingediende projectvoorstellen in totaal een bedrag van € 182.000 beschikbaar te stellen. Op dit moment is nog niet te voorzien hoe dit bedrag over de vier verschillende indieners van de projectvoorstellen zal worden verdeeld.”

(Gemeente Nijmegen (21-06-2004). *Collegevoorstel. Voortgang actieprogramma externe veiligheid en actieprogramma externe veiligheid 2004 (04.0039625)*. http://www.nijmegen.nl/Images/41_46027.pdf)

11. Tilburg

De programmabegroting voor komende jaren kan niet worden gevonden op de website, net als de beleidsbegroting voor 2005. Wel staat de begroting voor 2004 op de website. Hierin staan verschillende soorten veiligheid genoemd.

Tabel 12.11: Middelen 2004 en structurele kosten (bedragen x 1.000 euro)

Programma	2004			Structureel		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Sociale veiligheid	1.730	821	909	1.514	258	1.256
Woningtoezicht	1.435	147	1.288	1.435	142	1.293
Veiligheidsbeheer	1.342	368	974	1.398	389	1.009
Incidentbeheer	10.282	1.730	8.552	9.763	1.730	8.033
Totaal	14.789	3.066	11.723	14.110	2.519	11.591

Bron: Gemeente Tilburg. *Beleidsbegroting 2004*.

<http://www.tilburg.nl/Upload/bijlagen/Tilburg/begroting-jaarplannen/beleidsbegroting-2004.pdf>

Tabel 12.12: Kosten nieuw beleid (bedragen x 1.000 euro)

Voorstel nr. omschrijving	2004			Structureel		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
11. Beleidskader IV/Cie Veilig Samenleven	200	-	200	200	-	200
12. SDA (Stelselmatige Dader Aanpak)	134	-	134	84	-	84
13. Doe effe normaal	26	-	26	13	-	13
14. Geweld Nee	67	-	67	33	-	33
15. Huiselijk geweld	60	-	60	-	-	-
16. Buurtbemiddeling	90	-	90	45	-	45
Dekking t.l.v. fonds leefbaarheid		201	-201	-	-	-
Inzet budget integrale veiligheid	-36	-	-36	-36	-	-36
17. Toekomst buurtconciërges	948	948	0	928	928	0
18. Continuering kermishandhavingsteam	42	42	0	42	42	0
19. Ambtenaar rampenbestrijding	71	71	0	71	71	0
Totaal	1.602	1.262	340	1.380	1.041	339

Bron: Gemeente Tilburg. *Beleidsbegroting 2004*.
<http://www.tilburg.nl/Upload/bijlagen/Tilburg/begroting-jaarplannen/beleidsbegroting-2004.pdf>

12. Waalwijk

In de programmabegroting van 2003 van de gemeente Waalwijk zijn Milieuvergunningen en Handhaving milieuwetgeving vervallen als kostenposten. Ook voor de daarop volgende jaren is er voor deze posten geen budget begroot.

Externe veiligheid wordt niet in de programmabegroting genoemd. In de programmabegroting is wel opgenomen dat in 2004 wordt begonnen met een risico-inventarisatie. (Gemeente Waalwijk. *Programmabegroting 2004*.
<http://www.waalwijk.nl/Docs/RIS/Begroting%202004/programmabegroting%202004%20internet.pdf>)

In de eerste voortgangsrapportage van de programmabegroting is opgenomen dat de risico-inventarisatie volgens plan gebeurt. Er is een inventarisatie gedaan voor het Provinciaal Risico Inventarisatie Systeem. (Gemeente Waalwijk. *Eerste voortgangsrapportage programmabegroting 2004*.
<http://www.waalwijk.nl/Docs/RIS/Begroting%202004/Eerste%20voortgangsrapportage%202004%20totale%20organisatie.pdf>)

13. Zaanstad

De gemeente Zaanstad heeft externe veiligheid opgenomen in de programmabegroting als een voorziening.

Tabel 12.13: Overzicht voorzieningen (bedragen x 1000 euro)

	Boekwaarde ultimo 2003	Begroot saldo boekwaarde ultimo 2004	Begroot saldo boekwaarde ultimo 2005	Begroot saldo boekwaarde ultimo 2006	Begroot saldo boekwaarde ultimo 2007	Begroot saldo boekwaarde ultimo 2008
Externe veiligheid (1) (dienst publiek)	294	294	167	167	167	167

1) was een reserve in 2004, maar in het kader van het BBV is deze omgezet in een voorziening

Bron: Gemeente Zaanstad. *Programmabegroting 2005-2008. Koersvast realisme*.
<http://www.zaanstad.nl/assets/pdf/Begroting2005.pdf>

14. Zwolle

In de begroting van 2005 is het volgende opgenomen over externe veiligheid.

Tabel 12.14: Gedeelte uit begroting 2005

Uitwerken en versterken van de ketenaanpak externe (fysieke) veiligheid/rampenbestrijding	Professionele Rampenbestrijdingsorganisatie op basis van Beleidsplan "Opleiden en Oefenen 2003-2006" en "Regionaal Beheersplan Rampenbestrijding Regio IJssel Vecht	- Uitvoeren oefenjaarplan 2005 - inrichten Gemeentelijk Coördinatiecentrum en actiecentra deelprocessen	Stelpost rampenbestrijding: € 176.000,--
--	---	--	--

	2005-2008".	- regionale poolvorming	
--	-------------	----------------------------	--

Bron: Gemeente Zwolle. *Begroting 2005*.

<http://www.zwolle.nl/cms/cms.nsf/AllByUNID/1EAE598310C96B6C41256F3F005F9992>

Over gebruiksvergunningen wordt het volgende vermeld in de beleidsrapportage van 2003:

“In de begroting 2003 is als opbrengst leges gebruiksvergunningen opgenomen 2.500 uren x € 104,10 begroot uurtarief (afdeling preventie) is € 260.800,-.” (Gemeente Zwolle. *Beleidsrapportage 2003*.

<http://www.zwolle.nl/cms/cms.nsf/AllByUNID/C8BFB85414C6EE2A41256DC70056E850>)

Bijlage 13: Voorbeelden van de baten van het beleid van andere gemeenten

In deze bijlage worden de baten van het externe veiligheidsbeleid van enkele andere gemeenten besproken. Hierbij worden, evenals in bijlage 11 waarin de baten van het Enschedese externe veiligheidsbeleid worden besproken, de volgende indicatoren aangewezen:

- objectieve risicovermindering

Bij objectieve risicovermindering wordt gekeken naar de feitelijke afname van risico's. De indicator die hierbij gebruikt wordt is het aantal woningen (kwetsbare objecten) dat zich binnen de veiligheidsafstanden bevindt. Als er minder woningen binnen de effectafstanden staan, lopen minder mensen gevaar bij een calamiteit en is het dus veiliger ten opzichte van de oude situatie.

- subjectieve risicovermindering

Subjectieve risicovermindering betreft mate waarin mensen zich veiliger voelen ten opzichte van de beginsituatie. Deze gevoelens van (on)veiligheid hoeven niet overeen te komen met het objectieve risico dat zij lopen.

- steun van de bevolking voor het gevoerde beleid

Steun van de bevolking voor het gevoerde beleid is voor de gemeente belangrijk om voldoende draagkracht op te bouwen. Als de bevolking het gemeentelijke beleid niet steunt, wordt de gemeente(raad) hierop afgerekend.

- respect bij anderen

Respect bij anderen heeft met name te maken met de waardering die de gemeente krijgt van anderen voor het gevoerde externe veiligheidsbeleid.

Net als in de andere bijlage waarin het beleid van andere gemeenten wordt beschreven, is ook voor deze paragraaf gebruik gemaakt van de gemeentelijke websites. Deze websites bieden slechts minimale informatie. Er werd geen informatie gevonden over de objectieve risicovermindering; er zijn geen gegevens over het aantal bedrijven en omwonenden die omwille van het externe veiligheidsbeleid zijn gesaneerd of verplaatst. Ook over de steun van de bevolking voor het beleid van de verschillende gemeenten is geen informatie gevonden. De gemeenten of anderen hebben dit niet onderzocht. Ook over het respect van anderen voor het gemeentelijke beleid is geen informatie gevonden. Andere gemeenten of andere overheden laten hun waardering niet blijken.

Zodoende wordt in deze paragraaf alleen de subjectieve veiligheid van de gemeenten Apeldoorn, Deventer, Ede, Eindhoven, Gouda, Leiden, Waalwijk, Zaanstad en Zwolle behandeld.

1. Apeldoorn

In de meerjarenbegroting van de gemeente Apeldoorn is onderzoek gedaan naar de waardering van de veiligheid door burgers.

Tabel 9.1: Waardering burger veiligheid op straat en brandweezorg (Apeldoorn)

Effectkengetal	Nulmeting	Streefcijfers
Waardering door burger van veiligheid op straat	7.1 / 7.3	7.5 / 8
Waardering door burger van de Brandweezorg	*	

* "Voor de brandweezorg is bij het NVBR (Nederlandse Vereniging Brandweezorg en Rampenbestrijding) een monitoronderzoek in ontwikkeling die de kwaliteit en waardering door de burger meet."

Bron: Gemeente Apeldoorn. *Meerjarenprogrammabegroting 2005-2008. Blijvende ambitie. Programma 3.* <http://www.apeldoorn.nl/smartsite.dws?id=38020>

De (on)veiligheidsgevoelens van burgers blijken te verschillen naar het gebied waarin men woont.

Tabel 9.2: Percentage bewoners dat zich wel eens onveilig voelt.

Gebied	Nee	Ja	Weet niet	Totaal
Centrum	41	56	3	100
Noord-Oost en Oost	39	57	4	100
Zuid-Oost	41	58	1	100
Zuid en Zuid-West	47	50	3	100
Noord en West	50	45	5	100
Uddel	62	34	4	100
Hoenderloo	60	37	3	100
Beekbergen	44	44	12	100
Loenen	67	30	3	100
Overig buitengebied	60	34	6	100
Apeldoorn Totaal	46	51	3	100

Uit: Gemeente Apeldoorn. *Veiligheidsmonitor 2002.*

<http://www.apeldoorn.nl/smartsite.dws?id=33562>

Een citaat van de gemeente over de verschillende waarderingen van burgers: “Ondanks het feit dat circa de helft zich wel eens onveilig voelt ligt het rapportcijfer voor de veiligheid in de eigen woonbuurt op straat op een 7,5. Dit cijfer discrimineert niet of nauwelijks naar geslacht of leeftijd. Naar gebied varieert het cijfer van een 7,2 in het Centrum tot een 8,0 in Loenen. In het algemeen komt voor wat betreft de gebieden de hoogte van het cijfer overeen met het veiligheidsgevoel. Beekbergen wijkt hier met een rapportcijfer van 7,8 nog het meeste af van het gemeten veiligheidsgevoel.” (Gemeente Apeldoorn. *Veiligheidsmonitor 2002.*)

De gemeente maakt niet alleen een uitsplitsing naar geslacht, leeftijd en gebied, maar ook naar de locatie en het tijdstip van de gevoelens van onveiligheid.

Tabel 9.3: Onveiligheidsgevoelens bevolking 18 jaar en ouder naar tijdstip en plaats

Locatie	Overdag		's Avonds	
	1999	2002	1999	2002
<i>In eigen woning</i>				
• Zelden	93	94	76	77
• Af en toe	5	5	21	21
• Vaak	2	1	3	2
Totaal	100	100	100	100
<i>Op straat in eigen woonomgeving</i>				
• Zelden	89	86	57	59
• Af en toe	10	11	37	37
• Vaak	1	1	6	4
Totaal	100	100	100	100
<i>In het centrum van Apeldoorn</i>				
• Zelden	73	70	22	25
• Af en toe	25	27	58	58

• Vaak	2	3	20	17
Totaal	100	100	100	100

Uit: Gemeente Apeldoorn. *Veiligheidsmonitor 2002*.

<http://www.apeldoorn.nl/smartsite.dws?id=33562>

2. Deventer

Volgens de website schijnt de gemeente Deventer wel (regelmatig) veiligheidsmonitoring uit te voeren, maar op de website zijn hierover geen rapporten te vinden.

3. Ede

De gemeente Ede heeft een gebiedsmonitor leefbaarheid en veiligheid opgesteld, waarin de volgende conclusies worden getrokken met betrekking tot de waardering van de veiligheid in de gemeente.

“In de gemeente Ede geven de bewoners gemiddeld een 7,3 aan hun woonomgeving. Dat is een goede voldoende te noemen. De waardering voor de woonomgeving komt overeen met het regiogemiddelde (7,3).”

“De veiligheidsbeleving in de gemeente Ede is relatief slecht te noemen. Bijna tweederde van de bewoners in de gemeente Ede voelt zich nooit onveilig (64%) en tien procent van de bewoners voelt zich zelden onveilig. In de gemeente Ede voelt één van de vier bewoners zich soms onveilig (24%) en voelt twee procent zich vaak onveilig. In de regio Gelderland-Midden voelen bewoners zich veiliger dan in de gemeente Ede (21% soms onveilig; 2% vaak onveilig).

Bij meer dan de helft van de mensen die zich wel eens onveilig voelen in de gemeente Ede, is dit het geval in de eigen buurt. Dit betekent voor de bevolking als geheel dat 21% van de bewoners van de gemeente Ede zich wel eens onveilig voelen in de eigen woonbuurt. Overige bewoners die zich wel eens onveilig voelen, voelen zich alleen buiten de eigen woonbuurt onveilig. Hier gaat het om 15 procent van de bevolking. In de regio als geheel voelen bewoners zich veiliger, waarbij de groep mensen die zich onveilig voelt in de eigen buurt ongeveer even groot is als de groep mensen die zich alleen onveilig voelt buiten de eigen buurt.”

(Gemeente Ede. *Gebiedsmonitor leefbaarheid en veiligheid*.)

http://www.ede.nl/Images/Upload/gemeente_ed.pdf

4. Eindhoven

Op de website van de gemeente Eindhoven is geen informatie te vinden over de waardering van de veiligheid door burgers. Wel kan uit het onderstaande persbericht van 4 maart 2005 worden afgeleid dat bedrijven in de gemeente zich wel zorgen maken over de (externe) veiligheid in de gemeente.

“Unieke pilot bedrijven en veiligheid gestart

Onlangs zijn 7 bedrijven in de provincie Brabant, waaronder bedrijven in Eindhoven en Helmond, gestart met de pilot ‘veiligheidsbeheerssystemen bij niet BRZO-bedrijven’. Bedrijven nemen zelf de verantwoordelijkheid om risico’s binnen hun bedrijf te beheersen, zonder dat ze daartoe verplicht zijn.

Het gaat om de bedrijven Xycarb en Nedschroef in Helmond, de TU-Eindhoven, het IJssportcentrum, de High Tech Campus en het Philips Complex Acht-zuid in Eindhoven en GCA Nederland te Moerdijk.

De bedrijven gaan aan de slag met een model-veiligheidsbeheerssysteem om bewust te worden van de veiligheidsrisico's op en om het bedrijf en om zelf de verantwoordelijkheid te nemen om deze risico's te beheersen en te verkleinen. Als een bedrijf grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen opslaat en/of bewerkt, kan het onder het BRZO (Besluit Risico's Zware Ongevallen) vallen. Deze bedrijven zijn daarom wettelijk verplicht een Veiligheidsbeheerssysteem op te zetten. Risicovolle bedrijven die, in verband met de hoeveelheden stoffen, niet onder de BRZO-regelgeving vallen, hoeven dit niet. Maar dat betekent nog niet dat het veiligheidsbewustzijn en de veiligheidsbeheersing bij deze bedrijven niet belangrijk zijn. De 7 bedrijven gaan daarom met dit gegeven aan de slag.

Brabant Veiliger

Onlangs is het Programma Brabant Veiliger gestart, onder regie van de Provincie. Er zijn 23 projecten geselecteerd die moeten bijdragen aan de gewenste kwaliteitsimpuls voor de uitvoering van het externe veiligheidsbeleid in de provincie.

Aan het bovengenoemde project nemen de Milieudienst Regio Eindhoven, de Regionale Brandweer, de provincie Noord-Brabant, de gemeente Eindhoven, de Arbeidsinspectie Regio Zuid en Tritium Advies BV deel.”

(www.eindhoven.nl)

5. Gouda

De gemeente Gouda heeft in haar stadspeilingen een beeld gekregen van de bestaande onveiligheidsgevoelens onder haar burgers.

“De mate waarin de Goudse bevolking zich in 2003 veilig voelt is over de laatste twee jaar stabiel gebleven. Voor zowel de veiligheidsbeleving in het algemeen als veiligheidsbeleving in eigen buurt of eigen woning geldt dat er de laatste twee jaar weinig veranderd is. De bewoners van Gouda voelen zich nog even veilig als in 2001. Ook in de afzonderlijke wijken is de veiligheidsbeleving in de drie verschillende situaties constant gebleven.

Nog steeds voelt het grootste gedeelte van de Goudse bevolking zich over het algemeen zelden of nooit onveilig. Slechts een kleine groep bewoners (5 procent) heeft aangegeven dat ze zich vaak onveiligheid voelt en voor 37 procent is dit soms het geval. Daarentegen geeft bijna de helft van Gouwenaren aan nooit onveiligheidsgevoelens te ervaren en 11 procent ervaart dit zelden.”

(Gemeente Gouda. *Stad in beeld 2003. Signaleringsstelsel buurtbeheer.*

<http://www.gouda.nl/documenten/statistiek/stad%20in%20beeld%202003.pdf>)

De gemeente maakt ook een vergelijking met andere, ongeveer even grote, gemeenten.

“Wanneer we Gouda vergelijken met andere steden in Nederland lijkt het aantal inwoners van Gouda dat zich wel eens onveilig voelt groter te zijn dan in vergelijkbare andere steden. Van de GSB-gemeenten waarvan over 2002 gegevens bekend zijn, is er alleen in Alkmaar een groter gedeelte van de bevolking dat gevoelens van onveiligheid kent. Het Goudse percentage ligt, met ruim de helft van de bevolking, in de buurt van de percentages van Utrecht, Den Haag en Rotterdam (40 tot 51%). In de middelgrote gemeenten

(G-21) waarvan over 2002 gegevens beschikbaar zijn, voelen verhoudingsgewijs minder mensen zich onveilig. De percentages van het aantal inwoners dat zich wel eens onveilig voelt, spreiden zich hier rond de 35. Hierbij moet de kanttekening geplaatst worden dat er maar van tien gemeenten in deze klasse gegevens beschikbaar zijn. In de voorgaande paragraaf gaven we al aan dat bij de interpretatie van de uitkomsten rekening gehouden moet worden met een beperkte vergelijkbaarheid tussen steden. Het kleine aantal gemeenten waarover gegevens beschikbaar zijn zorgt echter voor een nog ruimere foutenmarge.

Desondanks wijst het bovenstaande erop dat het aantal inwoners in Gouda dat zich 'wel eens' onveilig voelt hoog is. Twee jaar geleden wezen de uitkomsten van de vergelijking van het Goudse beeld met dat van andere steden in dezelfde richting."

(Gemeente Gouda. *Veiligheidsrapportage 2003*.

<http://www.gouda.nl/documenten/veiligheidsrapportage%202003.pdf>

6. Leiden

In de gemeente Leiden is een onderzoek gehouden onder 2192 inwoners over de mate waarin burgers zich onveilig voelen in de gemeente. Uit de gegevens in de onderstaande tabel blijkt dat het aantal inwoners dat zich onveilig voelt in Leiden sinds 1997 is afgenomen en dat het aantal inwoners dat zich niet onveilig voelt is toegenomen.

Tabel 9.4: *Onveiligheidsgevoelens in Leiden*

Voelt u zich wel eens onveilig?	Leiden 1997	Leiden 2000	Leiden 2002
Nee	69	78	83
Ja	31	22	17
Ja, maar niet in Leiden	0	0	2
Ja, in Leiden maar niet in de eigen buurt	9	6	4
Ja, in Leiden en ook in de eigen buurt	21	16	10
Voelt u zich vaak, soms of zelden onveilig?	Leiden 1997	Leiden 2000	Leiden 2002
Voel me niet onveilig			83
Voel me niet onveilig in Leiden			2
Voel me zelden onveilig in Leiden			2
Voel me soms onveilig in Leiden			10
Voel me vaak onveilig in Leiden			2
N			2192

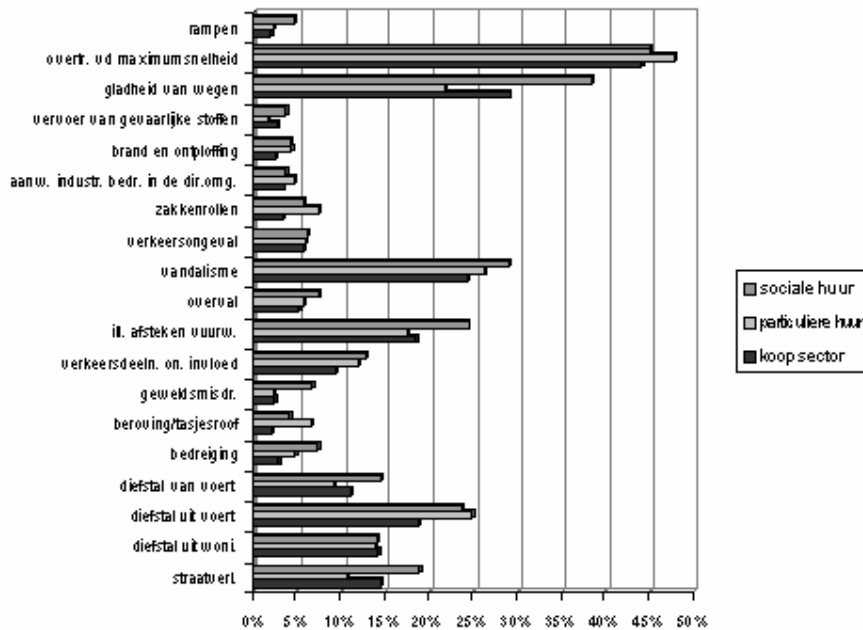
Bron: Gemeente Leiden. *Tabellenboek leefbaarheidsmonitor 2002. Hoofdstuk 3*.

<http://www.leiden.nl/dspage.asp?objectid=22691&sessionid=1JhXOuKEX@1!dpDcXL5!f8xK1jmb5!BNDecGa19fs1WDcV!js3tW8jhb9oWMdxXG>

7. Waalwijk

Uit de onderstaande grafiek, die afkomstig is het uit leefbaarheidsonderzoek dat de gemeente Waalwijk in 2003 heeft gehouden, blijkt dat burgers zich niet ontevreden voelen met betrekking tot onderwerpen die te maken hebben met externe veiligheid, zoals rampen, het vervoer van gevaarlijke stoffen en de aanwezigheid van industriële bedrijven in de directe omgeving.

Grafiek 9.1: Percentage ontevreden respondenten m.b.t. veiligheid 2003

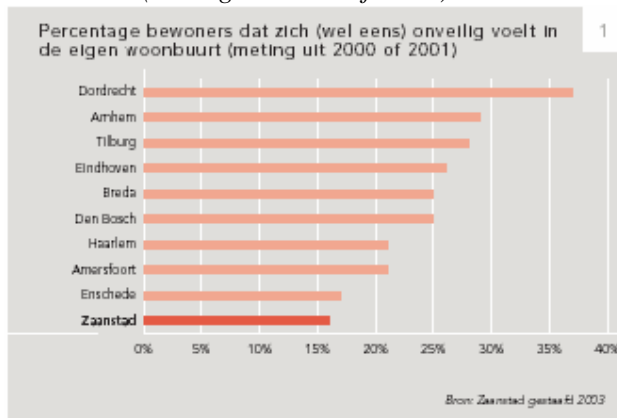
Bron: Gemeente Waalwijk. *Leefbaarheidsonderzoek 2003*.

http://www.waalwijk.nl/Pics/Goedvoorelkaarindewijk/buurtboek%20totaal_bestanden/5%20Veiligheid.htm#_ftn4

8. Zaanstad

Uit de programmabegroting van de gemeente Zaanstad voor de periode 2005-2008 is de volgende grafiek afkomstig.

Grafiek 9.2: Percentage bewoners dat zich (wel eens) onveilig voelt in de eigen woonbuurt (meting uit 2000 of 2001)

Bron: Gemeente Zaanstad. *Programmabegroting 2005-2008. Koersvast realisme*.

<http://www.zaanstad.nl/assets/pdf/Begroting2005.pdf>

Hieruit blijkt dat de gemeente Zaanstad vergeleken met andere gemeenten van ongeveer dezelfde omvang goed scoort.

9. Zwolle

Uit de trendrapportage 2003 zijn de volgende gegevens afkomstig over onveiligheidsgevoelens onder inwoners van de gemeente Zwolle.

Tabel 9.5: Percentage inwoners Zwolle dat zich onveilig voelt

Voelt u zich vaak, soms, zelden of nooit onveilig?				
	1997	1999	2001	2003
Vaak	3	3	2	2
Soms	25	32	30	31
Zelden	9	12	9	12
Nooit	60	50	57	55

In vergelijking met andere gemeenten trekt de gemeente Zwolle de volgende conclusie:

“Zwolle (41%) behoort naast Alkmaar (59%), Heerlen (52%), Utrecht (51%), Rotterdam (49%) en Nijmegen (43%) tot de opvallende uitschieters met betrekking tot algemene onveiligheidsgevoelens. In deze steden zijn de algemene onveiligheidsgevoelens het hoogst.”

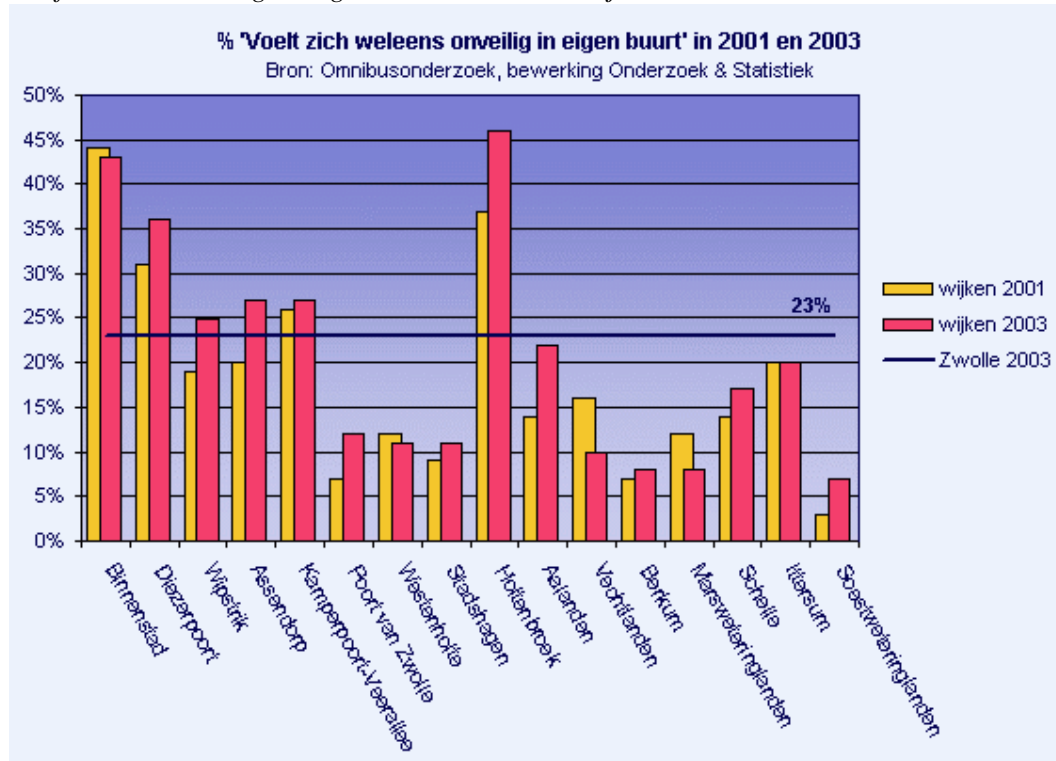
“In vergelijking met zesentwintig andere GSB-steden zijn de onveiligheidsgevoelens in de eigen buurt in Zwolle opvallend laag (20%). Zwolle staat hiermee op de zevende plaats.”

(Gemeente Zwolle. *Trendrapportage 2003*.)

[http://www.zwolle.nl/cms/graphics.nsf/Lookup/act_folder_Trendrapportage_2003/\\$file/Trendrapportage_2003.pdf](http://www.zwolle.nl/cms/graphics.nsf/Lookup/act_folder_Trendrapportage_2003/$file/Trendrapportage_2003.pdf)

Van de gemeentelijke website is de volgende grafiek afkomstig over de onveiligheidsgevoelens in verschillende wijken.

Grafiek 9.3: Onveiligheidsgevoelens in Zwolse wijken

Bron:

<http://www.zwolle.nl/cms/cms.nsf/AllByUNID/00ABA956271CFA3541256ECA00470C16>

Bijlage 14: Inhoud van het Enschedese risicocommunicatiebeleid

In deze bijlage wordt het risicocommunicatiebeleid van de gemeente Enschede weergegeven. Uit de Handreiking risicocommunicatie is de volgende definitie afkomstig:

“Risicocommunicatie is communicatie over risico’s waaraan mensen blootstaan voordat zich een ramp of incident voordoet. We hebben het dus niet over crisiscommunicatie, de communicatie die plaatsvindt na een ramp. Goede risicocommunicatie is wel een opmaat naar crisiscommunicatie. Als mensen van te voren weten aan welke risico’s zij zijn blootgesteld, welke maatregelen getroffen zijn om de kans op een incident of ramp te minimaliseren en wat zij moeten doen mocht er onverhoopt toch iets gebeuren, dan kunt u daar ten tijde van een incident of ramp uw voordeel mee doen. Zo zullen mensen minder snel in paniek raken en is de kans op adequaat handelen groter, waardoor de ramp niet nog groter wordt.”

Risicocommunicatie is meer dan het informeren over mogelijke gevaren. Er dient bij risicocommunicatie een afweging te worden gemaakt tussen het verstrekken van alle informatie (open kaart spelen) en het niet onnodig ongerust maken van de bevolking (slapende honden wakker maken). (Handreiking risicocommunicatie)

Binnen het Enschedese risicocommunicatiebeleid kunnen verschillende onderdelen worden onderscheiden. Deze onderdelen komen stuk voor stuk aan de orde.

Communicatiestrategie

In februari 2002 werd een intern communicatieplan vastgesteld, waarin de communicatiestrategie voor externe veiligheid en daarbijbehorende activiteiten zijn geformuleerd. In dit kader zijn er in 2002 verschillende bijeenkomsten met bedrijven en branche-organisaties belegd en is er een publieksvriendelijke rapportage over het gemeentelijke externe veiligheidsbeleid opgesteld en verspreid (Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid).

Inhoud risicocommunicatiebeleid gemeente Enschede

De bevolking van Enschede is op verschillende momenten geïnformeerd over de voortgang van het project ‘Risico’s van bedrijven’. Hierbij is de bevolking de mogelijkheid gegeven om haar gevoelens van onveiligheid kenbaar te maken. Hiertoe waren **drie kanalen** beschikbaar: een telefoonnummer, een antwoordnummer en een e-mailadres. De gemeente wilde burgers en bedrijven actief betrekken bij het oplossen van knelpunten. Daarbij worden beleidsmedewerkers en het stadsdeelmanagement betrokken, vanwege hun kennis van de plaatselijke omstandigheden (Gemeente Enschede, eindrapportage Risico’s van bedrijven, p. 16).

De bedoeling van de gemeente was om de **website** www.enschede.nl/risicovanbedrijven te blijven gebruiken als informatie- en communicatiemedium. Deze website speelde een grote rol in de informatievoorziening, wat ook blijkt uit het aantal bezoekers en de binnengekomen reacties. De bezoekersfrequentie van de website daalde echter van gemiddeld 110 bezoeken per week in 2002 naar gemiddeld 70 bezoeken per week in 2003. (Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid).

In het eindrapport **Beleid en realisatie externe veiligheid** staat dat de bezoekersfrequentie van de website in het najaar van 2003 en in 2004 verder is gedaald naar enkele per week.

In 2003 is de gemeentelijke website een aantal keer geactualiseerd. Het was de bedoeling dat de gemeentelijke risicokaart in het voorjaar zou worden opgeheven, vanwege het gereedkomen van het landelijke risicoregister en de provinciale risicokaart. Op landelijk en provinciaal niveau liepen deze ontwikkelingen echter grote vertraging op, waardoor werd besloten om de gemeentelijke risicokaart naar de stand van zaken in het najaar van 2003 te actualiseren en deze online te houden. De bezoekersfrequentie van de risicokaart is echter sterk afgenomen: van enkele tientallen per week in 2002 tot enkele bezoeken per week in 2003

(Voortgangsrapportage **Beleid en realisatie externe veiligheid**).

De website over het project risico's van bedrijven speelt nu geen rol van betekenis meer. De gemeentelijke website www.enschede.nl bevat nu informatie over het externe veiligheidsbeleid van de gemeente. Het is voor burgers ook nog steeds mogelijk om plaatsen waar zij zich onveilig voelen door te geven aan de gemeente.

De **risicokaart** is een wettelijk verplicht middel om burgers te informeren. De opdracht hiertoe ligt bij de provincies. Voordat provincie Overijssel haar risicokaart had opgesteld, had de gemeente Enschede er echter al een van haar grondgebied. Deze kaart is via internet voor burgers bereikbaar.

In het najaar van 2003 worden enkele **bijeenkomsten** georganiseerd, waarbij burgers worden voorgelicht over de verkoop van consumentenvuurwerk. Tevens wordt hierover een informatieblad opgenomen dat huis aan huis verspreid wordt bij woningen die in de buurt van consumentenvuurwerkopslagen liggen die hun opslag willen aanpassen (Voortgangsrapportage **Beleid en realisatie externe veiligheid**).

Daarnaast heeft de gemeente een **Calamiteitengids** opgesteld, die in 2004 is uitgegeven. Hiermee wil de gemeente burgers informeren over mogelijke calamiteiten en instrueren over wat er moet gebeuren indien een calamiteit optreedt. De calamiteitengids kan door burgers worden geraadpleegd via de gemeentelijke website.

Op de website van de gemeente www.enschede.nl is tevens een **rampenplan** te vinden. Dit (nieuwe) plan is op 1 maart 2005 gepubliceerd en informeert burgers over wat er gedaan wordt in geval van een ramp.

In het voorjaar van 2005 wordt een **publieksversie van de Eindrapportage Beleid en externe veiligheid** opgesteld. Hierin wordt niet alleen achtergrondinformatie over het project gegeven, maar ook de huidige stand van zaken. (Eindrapport **Beleid en realisatie externe veiligheid**; www.enschede.nl)

Andere gemeenten en provincies

Verschillende gemeenten en provincies hebben contact met de gemeente Enschede opgenomen en gevraagd hoe Enschede haar risicocommunicatiebeleid heeft georganiseerd en uitgevoerd. Deze gemeenten en provincies gebruiken de Enschedese ervaringen als voorbeeld voor hun eigen risicocommunicatiebeleid. In de toekomst wil Enschede haar rol als ervaringsdeskundige blijven vervullen. (Eindrapportage **Beleid en realisatie externe veiligheid**)

Gebruikte bronnen:

- Gemeente Enschede (oktober 2001). *Het externe veiligheidsbeleid van de gemeente Enschede. Inventarisatie 'Risico's van bedrijven'. Eindrapportage.* Enschede.
- Gemeente Enschede (maart 2004). *Calamiteitengids gemeente Enschede.* Enschede.
- Gemeente Enschede (18-11-2003 / 03-12-2003). *Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid.* Enschede.
- Ministerie van BZK i.s.m. ministerie van VROM en VNG (december 2003). *Handreiking risicocommunicatie.* Den Haag.
- Gemeente Enschede (februari 2005 / maart 2005). *Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid (Concept).* (via Van der Werff)

Bijlage 15: Beleidsprestaties van het Enschedese risicocommunicatiebeleid

In deze bijlage worden de beleidsprestaties van het Enschedese risicocommunicatiebeleid weergegeven. Er wordt aandacht besteed aan de reacties van de bevolking en aan de concrete producten die de gemeente geleverd heeft. Op deze manier wordt er inzicht verkregen in de resultaten die de gemeente heeft geleverd met haar risicocommunicatiebeleid.

Reacties van burgers

De gemeente heeft de website gebruikt als informatie- en communicatiemedium. De website speelde een grote rol in de informatievoorziening, wat ook blijkt uit het aantal bezoekers en de binnengekomen reacties. De bezoekersfrequentie van de website daalde echter van gemiddeld 110 bezoeken per week in 2002 naar gemiddeld 70 bezoeken per week in 2003. (Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid). In het eindrapport Beleid en realisatie externe veiligheid staat dat de bezoekersfrequentie van de website in het najaar van 2003 en in 2004 verder is gedaald naar enkele per week.

In 2003 is de gemeentelijke website een aantal keer geactualiseerd. Het was de bedoeling dat de gemeentelijke risicokaart in het voorjaar zou worden opgeheven, vanwege het gereedkomen van het landelijke risicoregister en de provinciale risicokaart. Op landelijk en provinciaal niveau liepen deze ontwikkelingen echter grote vertraging op, waardoor werd besloten om de gemeentelijke risicokaart naar de stand van zaken in het najaar van 2003 te actualiseren en deze online te houden. De bezoekersfrequentie van de risicokaart is echter sterk afgenomen: van enkele tientallen per week in 2002 tot enkele bezoeken per week in 2003 (Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid).

Inmiddels heeft de gemeente informatie over externe veiligheid opgenomen op de gemeentelijke website www.enschede.nl. Omdat op deze website nog veel meer informatie staat over andere onderwerpen, is niet meer te achterhalen hoeveel bezoekers nu informatie over externe veiligheid raadplegen op de website.

In het kader van het project 'Risico's van bedrijven' is de bevolking op verschillende manieren geïnformeerd over de voortgang van dit project. De bevolking werd de mogelijkheid geboden om onveiligheidsgevoelens kenbaar te maken aan de gemeente. Hiervoor waren drie kanalen beschikbaar: een telefoonnummer, een antwoordnummer en een e-mailadres. (Gemeente Enschede, eindrapportage Risico's van bedrijven, p. 16) Bij de onderzoekers zijn geen gegevens bekend over het aantal reacties dat is binnengekomen bij de gemeente.

Geleverde producten

Communicatiestrategie

In februari 2002 werd een intern communicatieplan vastgesteld, waarin de communicatiestrategie voor externe veiligheid en daarbijbehorende activiteiten zijn geformuleerd. In dit kader zijn er in 2002 verschillende bijeenkomsten met bedrijven en branche-organisaties belegd en is er een publieksvriendelijke rapportage over het gemeentelijke externe veiligheidsbeleid opgesteld en verspreid (Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid).

Risicokaart

De gemeente Enschede had al een risicokaart opgesteld van haar grondgebied voordat de provincies verplicht waren om een provinciale risicokaart op te stellen. De gemeente maakt het mogelijk voor burgers om via internet deze risicokaart te bekijken. (www.enschede.nl)

Symposium 'Omgaan met risicovolle situaties'

Op 12 maart 2003 vond in Enschede een symposium plaats, waarin de leidraad 'Omgaan met risicovolle situaties' en de start van het bijbehorende implementatietraject in de provincies Gelderland en Overijssel centraal stonden. Deze leidraad is opgesteld onder begeleiding van een ambtelijke werkgroep van deze twee provincies, de VNG-afdelingen van die provincies en de VROM-Inspectie Regio Oost en gaat in op recente beleidsontwikkelingen, inventarisaties, de methodische aanpak voor beleidsontwikkeling, de relatie met preparatie op rampenbestrijding, de preventie van nieuwe risicosituaties, sanering, financiering en communicatie.

Bij het implementatietraject dat aan de leidraad verbonden is, worden 25 gemeenten betrokken die door Gelderland en Overijssel worden ondersteund bij de invulling van hun externe veiligheidsbeleid. (<http://www.prv-overijssel.nl/asp/get.asp?xdl=../views/ov/xdl/page&ItmIdt=00003004&PosIdt=00003004&SitIdt=00000006&VarIdt=00000003>)

De gemeente Enschede heeft een actieve rol gespeeld bij de tot stand koming van de leidraad en het symposium.

Informatiebijeenkomsten

In het najaar van 2003 zijn enkele bijeenkomsten georganiseerd, waarbij burgers worden voorgelicht over de verkoop van consumentenvuurwerk. Tevens wordt hierover een informatieblad opgenomen dat huis aan huis verspreid wordt bij woningen die in de buurt van consumentenvuurwerkopslagen liggen die hun opslag willen aanpassen (Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid).

Calamiteitengids

De gemeente heeft een Calamiteitengids opgesteld, die in 2004 is uitgegeven. Hiermee informeert de gemeente burgers over mogelijke calamiteiten en instrueert over wat er moet gebeuren indien een calamiteit optreedt. (www.enschede.nl)

Veiligheidsdag

Op donderdag 16 september 2004 organiseerde de gemeente in de binnenstad van Enschede de veiligheidsdag. Hier lieten de gemeente en verschillende bij veiligheid betrokken partijen zien hoe zij werken aan de veiligheid. Burgers werden geïnformeerd via informatiestands, demonstraties, een openbare rechtszitting en een politiek debat. (<http://novarex.portaltechniek.nl/cms3/loader.php/enschedeveiligheid/>)

Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid

In het voorjaar van 2005 zal een publieksversie van de Eindrapportage Beleid en externe veiligheid worden opgesteld. Hierin wordt niet alleen achtergrondinformatie over het project gegeven, maar ook de huidige stand van zaken. (Eindrapport Beleid en realisatie externe veiligheid)

Gebruikte bronnen:

- Gemeente Enschede (18-11-2003 / 03-12-2003). *Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid*. Enschede.
http://cms.enschede.nl/politiekbestuur/agendas/raadscommissies/00024/voortgangsrapportage_extveiligheid2003.doc
- Gemeente Enschede (oktober 2001). *Het externe veiligheidsbeleid van de gemeente Enschede. Inventarisatie 'Risico's van bedrijven'. Eindrapportage*. Enschede.
- www.enschede.nl
- www.prv-overijssel.nl
- Gemeente Enschede (februari 2005 / maart 2005). *Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid (Concept)*. (via Van der Werff)

Bijlage 16: Bereikte effecten van het Enschedese risicocommunicatiebeleid

In deze bijlage wordt onderzocht welke effecten het Enschedese risicocommunicatiebeleid heeft gehad. Dit wordt onderzocht aan de hand van de gevoelens van veiligheid onder burgers. De gemeente wilde immers dat de burgers zich veilig zouden voelen indien zij waren geïnformeerd over af- en aanwezige risico's in hun omgeving.

Het is echter niet mogelijk om na te gaan in hoeverre gevoelens worden veroorzaakt door het risicocommunicatiebeleid dat de gemeente voert. De gevoelens van burgers worden beïnvloed door allerlei factoren. Ook kan geen onderscheid worden gemaakt tussen het risicocommunicatiebeleid en andere onderdelen van het externe veiligheidsbeleid. In deze paragraaf zullen de gegevens over onveiligheidsgevoelens worden besproken, met de hiervoor genoemde beperkingen in het achterhoofd.

Gevoelens van onveiligheid

In de onderstaande tabel zijn gegevens opgenomen over het percentage burgers dat zich wel of niet veilig voelt in Enschede.

Tabel 16.1: Veiligheidsgevoelens burgers

Percentage Enschedese burgers dat zich...	In 2001	In het najaar van 2002
(heel) veilig voelt	83	89
neutraal	?	6
(heel) onveilig voelt	?	5

Bron: Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid

In het najaar van 2002 en het voorjaar van 2003 hebben studenten van de Saxion Hogeschool enquêtes gehouden onder 1200 burgers in Enschede, waarvan er 420 hebben meegedaan aan het onderzoek. Uit deze enquêtes blijkt dat slechts 7% van de respondenten (zeer) bezorgd is over risicobedrijven en 8% over het transport van gevaarlijke stoffen. Wanneer gekeken wordt naar de beleving van hinderaspecten in de buurt, worden risicobedrijven minimaal genoemd. Er wordt geconcludeerd dat “risicobedrijven laag scoren in de algemene veiligheidsbeleving van de burger, en da veiligheidsrisico's gemiddeld scoren in de door burgers ervaren hinder van bedrijven.” (Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid).

In de presentatie van de Stadpeiling van 2004¹ wordt geconcludeerd dat het veiligheidsgevoel van burgers sinds 2001 is toegenomen, ook ten aanzien van bedrijven in de woonomgeving. In 2001 voelde 80% van de burgers zich (heel) veilig gezien de aanwezigheid van bedrijven in de woonomgeving. In 2003 was dit percentage 84% en in 2004 80%. Het percentage burgers dat zich niet veilig en niet onveilig voelde (neutraal) was in 2001 30% en in de drie daaropvolgende jaren ongeveer 15%. In 2001 voelde 8% van de burgers zich (heel) onveilig tegenover 3% in 2004 (Enschedese Stadpeiling 2004).

Op vragen over de informatie van de gemeente over risico's geeft ruim een derde van de respondenten te kennen dat zij behoefte hebben aan meer informatie van de

¹ In de Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid zijn cijfers over de risicoperceptie van burgers in 2003 opgenomen. Een bijlage van deze rapportage betreft de Stadpeiling van 2004.

gemeente, met name over de ligging van risicobedrijven en de aard van de risico's. Zodoende werkt de gemeente aan een verbetering van de informatievoorziening.

Gebruikte bronnen:

- Gemeente Enschede (18-11-2003 / 03-12-2003). *Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid*. Enschede.
- Enschedese Stadpeiling 2004, www.enschede.nl

Bijlage 17: Risicoprofiel van de gemeente Enschede

In deze bijlage wordt een beeld geschetst van de aanwezige risico's in Enschede ten opzichte van andere gemeenten. Het idee bestaat dat in de gemeente Enschede relatief gezien over weinig risicobedrijven gevestigd waren/zijn. Dit zou kunnen betekenen dat de gemeente Enschede in verhouding tot andere gemeenten veel aandacht besteed aan het externe veiligheidsbeleid. Het beeld dat in deze paragraaf ontstaat, dient echter genuanceerd te worden bekeken, omdat het niet altijd even goed mogelijk is om bepaalde zaken met elkaar te vergelijken. Bovendien wordt er geen informatie gegeven over het aantal burgers dat in een onveilige situatie verkeert/verkeerde. Er worden geen cijfers over kwetsbare objecten binnen risicocontouren gegeven, omdat deze niet bekend zijn.

De gemeenten die voor deze vergelijking worden gebruikt zijn dezelfde als in bijlage 4. Van deze gemeenten bestaat een gemeenterapport van de VROM-Inspectie naar de uitvoering van de VROM-taken door gemeenten. In deze rapporten worden gegevens vermeld over de aantallen Wm-inrichtingen en de aantallen vergunningplichtige Wm-inrichtingen. Omdat deze gegevens over Wm-inrichtingen allemaal zijn verzameld door de VROM-Inspectie zouden zij goed vergelijkbaar zijn.

De gemeenten, waarvan in de rapporten geen informatie is opgenomen over het aantal inrichtingen (Vlissingen en Waalwijk), en de gemeenten, waarvan het aantal vergunningplichtige inrichtingen niet bekend is (Vlissingen, Waalwijk en Zwolle) zijn niet in deze bijlage opgenomen.

Verhouding aantal inwoners – aantal inrichtingen

In de onderstaande tabel zal een beeld worden geschetst van het aantal inwoners per gemeente en het aantal Wm-inrichtingen. Er kan een verhouding worden aangegeven van het aantal inrichtingen per hoofd van de bevolking. Het beeld dat geschetst wordt zegt evenwel niets over het bestaande risico voor inwoners.

Tabel 17.1: Aantal Wm-inrichtingen per hoofd van de bevolking

Gemeente	Aantal inwoners	Aantal Wm-inrichtingen	Aantal Wm-inrichtingen per hoofd van de bevolking
Ede	105 495	3146	0,0298
Doetinchem	49 503	1164	0,0235
Apeldoorn	156 000	3223	0,0207
Zwolle	110 880	2240	0,0202
Enschede	152 989	2966	0,0194
Deventer	89 142	1533	0,0172
Eindhoven	207 870	3546	0,0171
Gouda	71 797	1181	0,0164
Leiden	118 702	1630	0,0137

Bron: VROM-Inspectierapporten van gemeenten; CBS, www.statline.nl

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat Enschede een middenpositie inneemt in het aantal Wm-inrichtingen per hoofd van de bevolking. Ook kan worden afgeleid dat een hoog inwoneraantal niet correspondeert met een hoog aantal Wm-inrichtingen per hoofd van de bevolking, of andersom.

In de volgende tabel wordt het percentage vergunningplichtige Wm-vergunningen weergegeven van het totale aantal inrichtingen. Eveneens wordt het aantal vergunningplichtige Wm-inrichtingen per hoofd van de bevolking weergegeven.

Vergunningplichtige bedrijven zijn bedrijven uit een ‘zwaardere’ categorie dan meldingplichtige bedrijven.

Tabel 17.2: Vergunningplichtige Wm-inrichtingen per hoofd van de bevolking

Gemeente	Aantal inwoners	Aantal Wm-inrichtingen	Aantal vergunningplichtige bedrijven	Percentage vergunningplichtige bedrijven tov totaal	Aantal vergunningplichtige Wm-inrichtingen per hoofd van de bevolking
Ede	105 495	3146	1802	57,3	0,0171
Enschede	152 989	2966	1063	35,8	0,0069
Doetinchem	49 503	1164	358	30,8	0,0072
Apeldoorn	156 000	3223	977	30,3	0,0063
Eindhoven	207 870	3546	1215	34,3	0,0058
Deventer	89 142	1533	459	29,9	0,0051
Gouda	71 797	1181	276	23,4	0,0038
Leiden	118 702	1630	197	12,1	0,0017

Bron: VROM-Inspectierapporten van gemeenten; CBS, www.statline.nl

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat van het aantal Wm-inrichtingen een behoorlijk groot deel (35,8%) vergunningplichtig is. Ook is het aantal vergunningplichtige inrichtingen per hoofd van de bevolking behoorlijk hoog ten opzichte van de andere gemeenten. Hoewel het percentage vergunningplichtige bedrijven ten opzichte van het totale aantal inrichtingen in Enschede hoger is dan in Doetinchem, is het aantal vergunningplichtige inrichtingen per hoofd van de bevolking in Doetinchem hoger dan in Enschede.

Verdeling van de provinciale gelden

De provincie Overijssel heeft de door het Rijk toegekende middelen zijn over een vijftal projecten verdeeld (tabel 17.1). Om de provinciale bedragen over de gemeenten te verdelen, maakte de provincie gebruik van een verdeelsleutel die is gebaseerd op het aantal Wm-inrichtingen in de gemeente waarvoor de gemeente het bevoegd gezag is. Er wordt gewicht toegekend aan de verschillende categorieën bedrijven (zie tabel 17.2). Als peildatum van de vaststelling van de Wm-inrichtingen is 1 oktober 2004 gebruikt.

Tabel 17.3: Projecten provincie Overijssel en toegekende middelen

Projecten provincie Overijssel		2004	2005	Totaal
1	kennis- en implementatietraject gemeentelijk externe veiligheidsbeleid	40.000	45.000	85.000
2	risico-inventarisaties	110.000	140.000	250.000
3	actualisatie Wm-vergunningen	200.000	270.000	470.000
4	transport gevaarlijke stoffen / routing	9.044	30.196	39.240
5	verantwoordingsplicht groepsrisico	47.600	41.650	89.250

Bron: Provincie Overijssel (18-05-2004). *Provinciaal uitvoeringsprogramma externe veiligheid – provincie Overijssel*.

Tabel 17.4: Toegekend gewicht aan categorieën bedrijven

Categorie	Toegekend gewicht
Veiligheidsrapportageplichtige bedrijven	3
PBZO-bedrijven	2
Alle andere inrichtingen	1
LPG-tankstations	0,5

Bron: www.prv-overijssel.nl

De verdeling tussen gemeenten van de beschikbare middelen voor de projecten ‘risico-inventarisaties’ en ‘actualisatie Wm-vergunningen’ is door de provincie openbaar gemaakt. Naarmate een gemeente hoger scoort bij het totaal van Wm-inrichtingen maal de bijbehorende scores, ontvangt de gemeente meer geld van de provincie om knelpunten op te lossen. Deze verdeling ziet er als volgt uit voor de Overijsselse gemeenten waarvan ook een VROM-Inspectie rapport is gemaakt.

Tabel 17.5: Aantal inwoners en risicovolle inrichtingen per gemeente

Gemeente	Aantal inwoners (2004)	Totaal aantal inrichtingen volgens VROM-Inspectierapport	Waarvan vergunningplichtig	Toegekende provinciale middelen
Zwolle	110 880	2240	?	63.096,96
Enschede	152 989	2966	1063	62.079,27
Deventer	89 142	1533	459	52.920,04

Bron: VROM-Inspectierapporten van gemeenten; CBS, www.statline.nl; www.prv-overijssel.nl

Er kan nu een vergelijking gemaakt worden tussen Enschede en Deventer en Enschede en Zwolle.

Enschede, met zo'n 150.000 inwoners, heeft tweemaal zoveel inrichtingen als Deventer, een gemeente met bijna 90.000 inwoners. Daarnaast krijgt Deventer door de provincie nog geen 10.000 euro minder toegekend als Enschede, wat wil zeggen dat de ‘zwaarte’ van de inrichtingen in Enschede nogal meevalt in vergelijking met Deventer.

Datzelfde kan worden geconcludeerd in een vergelijking tussen Enschede en Zwolle. In Zwolle wonen minder mensen als in Enschede (circa 110.000 respectievelijk circa 150.000) en er zijn minder inrichtingen (2240 respectievelijk 2966). Toch krijgt Zwolle van de provincie meer geld toegekend dan Enschede, wat wil zeggen dat de Wm-inrichtingen in Zwolle zwaardere gewichten krijgen toegekend.

Gebruikte bronnen:

- VROM-Inspectierapporten van gemeenten
- CBS, www.statline.nl
- www.prv-overijssel.nl
- Provincie Overijssel (18-05-2004). *Provinciaal uitvoeringsprogramma externe veiligheid – provincie Overijssel.*

Bijlage 18: Literatuurlijst van gebruikte documenten

Gemeente Enschede

- Gemeente Enschede (oktober 2001). *Het externe veiligheidsbeleid van de gemeente Enschede. Inventarisatie 'Risico's van bedrijven'. Eindrapportage.* Enschede.
- Raad van de gemeente Enschede (19-11-2001). *Raadsvoorstel. Beleidsuitgangspunten Externe Veiligheid (VII-F3, stuknr. 10567).* Enschede.
- Gemeente Enschede, Bouw- en Milieudienst (maart 2002). *Het externe veiligheidsbeleid van de gemeente Enschede 'Risico's van bedrijven'.* Enschede.
- Raad van de gemeente Enschede (15-10-2002). *Stimuleringsregeling voor veiligheid vuurwerkbedrijven (nr. 02S004634).*
- Raad van de gemeente Enschede (18-11-2002). *Raadsvoorstel. Inhaalslag bestemmingsplannen (VII-F2, stuknr. 10921).* Enschede.
<http://cms.enschede.nl/ariadne/loader.php/nl/root/extern/subwebs/archiefbi/rdv/oorstellen/rdvoorstel2002/november/10921.doc/file.pdf>
- Gemeente Enschede (24-06-2003). *Programmabegroting 2004-2007.*
http://www.enschede.nl/nieuw/pol_en_bestuur/beleidsdocumenten/financien/begroting2004-2007/default.htm
- Raad van de gemeente Enschede (01-09-2003). *Raadsvoorstel. Nota integraal veiligheidsbeleid (VII-G1, stuknr. 11117).* Enschede.
http://cms.enschede.nl/ariadne/loader.php/nl/root/extern/subwebs/archiefbi/rdv/oorstellen/rdvoorstel2003/Rd_1_sept._2003/11117.doc/file.pdf
- Bijlage:
http://cms.enschede.nl/ariadne/loader.php/nl/root/extern/subwebs/archiefbi/rdv/oorstellen/rdvoorstel2003/Rd_1_sept._2003/11117_bijlage_Programma_Veiligheid.doc/file.pdf
- Gemeente Enschede (18-11-2003 / 03-12-2003). *Voortgangsrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid.* Enschede.
- Gemeente Enschede (maart 2004). *Calamiteitengids gemeente Enschede.* Enschede.
- Le Loux, A., wethouder (24-01-2005). *Memo inhaalslag bestemmingsplannen.*
<http://cms.enschede.nl/politiekbestuur/agendas/raadscommissies/00079/11569Memo-inhaalslag-bp.doc>
- Gemeente Enschede (maart 2005). *Voorstel gemeenteraad. Project 'Risico's van bedrijven'.* (via Van der Werff)
- Gemeente Enschede (april 2005). *Eindrapportage Beleid en realisatie externe veiligheid (definitief).* Enschede. (via van der Werff)

Handhavingsprogramma's

- Bouw- en Milieudienst, Gemeente Enschede *Handhavingsprogramma voor de Inrichtinggebonden milieutaak 2002.* Enschede.
- Bouw- en Milieudienst, Gemeente Enschede. *Handhavingsprogramma voor de Inrichtinggebonden milieutaak 2003.* Enschede.
- Bouw- en Milieudienst, Gemeente Enschede. *Handhavingsprogramma voor de Inrichtinggebonden milieutaak 2004.* Enschede.

Oosting in uitvoering

- Gemeente Enschede (02-07-2001). *Oosting in uitvoering. Lessen uit de vuurwerkramp (stuknr. 10491)*. Enschede.
 - Gemeente Enschede (februari 2002). *Oosting in uitvoering. Lessen uit de vuurwerkramp. Voortgangsrapportage 2 (stuknr. 10698)*. Enschede.
 - Gemeente Enschede (april 2003). *Oosting in uitvoering. Lessen uit de vuurwerkramp. Voortgangsrapportage 4 (stuknr. 11022)*. Enschede.
 - Gemeente Enschede (november 2003). *Oosting in uitvoering. Lessen uit de vuurwerkramp. Voortgangsrapportage 5 (stuknr. 11160)*. Enschede.
 - Gemeente Enschede (september 2001-april 2004). *Oosting in uitvoering. Lessen uit de vuurwerkramp. Eindrapportage*. Enschede.
- NB: Voortgangsrapportage 3 niet gevonden

Nationale overheid

- Geel, P.L.B.A. van, staatssecretaris van VROM (24-12-2004). *Brief aan het college van burgemeester en wethouders. Programmafinanciering externe veiligheid*. Den Haag.
- Kamp, H.G.J., minister van VROM (2002). *Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Kabinetsbeleid inzake externe veiligheid*. Den Haag.
- Ministeries van VROM, BZK, EZ, LNV, V&W, BZ, Fin, OCW en VWS (juni 2001). *Nationaal Milieubeleidsplan 4 (paragraaf 2.5 en hoofdstuk 9)*. Den Haag.)
- Ministerie van BZK i.s.m. ministerie van VROM en VNG (december 2003). *Handreiking risicocommunicatie*. Den Haag.
- Pronk, J.P., minister van VROM (19-09-2001). *Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Integraal veiligheidsprogramma*. Den Haag
- Slagen voor veiligheid. Brochure. *De slag met externe veiligheid. Agenda gemeenten 2004*.
<http://www.slagenvoorveiligheid.nl/upload/documenten/brochure%20exve.pdf>

VROM-Inspectie

- VROM-Inspectie, Regio Oost (mei 2004). *Inspectie VROM regelgeving en beleid gemeente Apeldoorn*. Arnhem.
<http://www.vrom.nl/pagina.html?id=17810>
- VROM-Inspectie, Regio Oost (juni 2004). *Inspectie VROM regelgeving gemeente Deventer*. Arnhem. <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=17810>
- VROM-Inspectie, Regio Oost (september 2004). *Rapportage uitvoering en handhaving VROM-regelgeving in de gemeente Doetinchem*. Arnhem.
<http://www.vrom.nl/pagina.html?id=17810>
- VROM-Inspectie, Regio Oost (december 2004). *Rapportage uitvoering en handhaving VROM-regelgeving in de gemeente Ede*. Arnhem.
<http://www.vrom.nl/pagina.html?id=17810>
- VROM-Inspectie, Regio Zuid (24-06-2004). *Herhalingsonderzoek gemeente Eindhoven. Eindrapport*. Eindhoven.
<http://www.vrom.nl/pagina.html?id=17810>

- VROM-Inspectie, Regio Zuid-West (08-03-2004). *Eindconcept rapportage inspectieonderzoek gemeente Gouda*. Rotterdam. <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=17810>
- VROM-Inspectie, Regio Zuid-West (16-06-2004). *Rapportage inspectieonderzoek gemeente Leiden*. Rotterdam. <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=17810>
- VROM-Inspectie, Regio Zuid-West (2004). *Eindrapportage inspectieonderzoek gemeente Vlissingen*. Rotterdam. <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=17810>
- VROM-Inspectie, Regio Zuid (mei 2003). *Onderzoek VROM regelgeving gemeente Waalwijk*. Eindhoven. <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=17810>
- VROM-Inspectie, Regio Oost (2003). *VROM-brede Inspectie rapportage gemeente Zwolle*. <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=17810>

Provincie Overijssel

- Provincie Overijssel (18-05-2004). *Provinciaal uitvoeringsprogramma externe veiligheid – provincie Overijssel*. <http://www.prv-overijssel.nl/asp/get.asp?xdl=../views/ov/xdl/page&ItmIdt=00005824&PosIdt=00005824&SitIdt=00000006&VarIdt=00000003>
- Provincie Overijssel (03-03-2005?). *Persbericht. Provincie verdeelt zeven ton voor projecten externe veiligheid*. <http://www.prv-overijssel.nl/asp/get.asp?xdl=../views/ov/xdl/Page&VarIdt=00000003&SitIdt=00000006&ItmIdt=00001601>
- Provincie Overijssel. *Verslag Symposium 'Omgaan met risicovolle situaties'*. <http://www.prv-overijssel.nl/asp/get.asp?xdl=../views/ov/xdl/page&ItmIdt=00003004&PosIdt=00003004&SitIdt=00000006&VarIdt=00000003>

Andere gemeenten

- Gemeente Almere (25-10-2004). *Milieuverslag 2003*. <http://www.almere.nl/Docs/Milieuverslag%202003.pdf>
- Gemeente Almere (mei 2003). *Milieuplan Almere 2003-2007*. <http://www.almere.nl/Docs/milieuplan2003-2007.pdf>
- Gemeente Almere (30-09-2004). *Programmabegroting 2005*. <http://www.almere.nl/Docs/Programmabegroting%202005.pdf>
- Gemeente Apeldoorn. *Meerjarenprogrammabegroting 2005-2008. Blijvende ambitie. Programma 5*. <http://www.apeldoorn.nl/smartsite.dws?id=38020>
- Gemeente Apeldoorn. *Nota strategie milieuhandhaving*. <http://www.apeldoorn.nl/smartsite.dws?id=27545>
- Gemeente Apeldoorn. *Overzicht risicobedrijven*. http://www.apeldoorn.nl/data/internet/veiligheid_en_regelgeving/veiligheid/risicobedrijven_november_2004.pdf
- Gemeente Apeldoorn. *Rampenplan*. <http://www.apeldoorn.nl/smartsite.dws?id=31953>
- Gemeente Apeldoorn. *Verzoek om handhaving*. <http://www.apeldoorn.nl/smartsite.dws?id=22160>
- Gemeente Apeldoorn. *Veiligheidsmonitor 2002*. <http://www.apeldoorn.nl/smartsite.dws?id=33562>

- Gemeente Breda (december 2004). *Milieuprogramma 2005*.
<http://241.2j.nl/link?document.php?fileid=98512&attachment=1>
- Gemeente Deventer. *Nota veiligheidsbeleid 2004 'Ambities voor een veilige stad'*. <http://www.deventer.nl/NR/rdonlyres/A60070CB-B7DE-44F7-BCB1->
- Gemeente Deventer. *Organisatie*.
<http://www.deventer.nl/Deventer/nl/Stadhuis/Organisatie/channel.htm>
- Gemeente Ede (20-01-2004). *Persbericht. Milieuvergunning LPG-tanstation Harskamp wordt afgebouwd (nr. 11)*. <http://www.ede.nl/info.asp?id=2182>
- Gemeente Ede (09-03-2004). *Persbericht. College stemt in met Nota handhaving (nr. 48)*. <http://www.ede.nl/info.asp?id=2258>
- Gemeente Ede. *Gebiedsmonitor leefbaarheid en veiligheid*.
http://www.ede.nl/Images/Upload/gemeente_edede.pdf
- Gemeente Ede. *Programmabegroting 2005-2008. Balancerend naar nieuw evenwicht*. <http://www.ede.nl/info.asp?id=2628>
- Gemeente Eindhoven. *Burgerjaarsverslag 2003*.
<http://www.eindhoven.nl/gemeente/bestuur/burgerjaarsverslag2003.pdf>
- Gemeente Eindhoven (januari 2004). *Beleidsnotitie preventie. Brandveiligheidsniveau bestaande bouw*.
<http://www.eindhoven.nl/stad/veiligheid/brandveiligheid.pdf>
- Gemeente Eindhoven (2002). *Evaluatieverslag. Aanpak risicovolle bedrijven 2002 (MDRE/RK/110803)*.
<http://www.eindhoven.nl/risico/evaluatieverslag.pdf>
- Gemeente Eindhoven (2003). *Voortgangsrapportage. Aanpak risicovolle bedrijven (kwartaal 1 en 2 van 2003)*.
<http://www.eindhoven.nl/risico/voortgangsrapportage.pdf>
- Gemeente Eindhoven. *Concernverslag 2003*.
www.eindhoven.nl/concernverslag/
- Gemeente Eindhoven. *Overzicht risicobedrijven*. www.eindhoven.nl
- Gemeente Eindhoven (04-03-2005). *Persbericht. Unieke pilot bedrijven en veiligheid gestart*. www.eindhoven.nl
- Gemeente Gouda. *Programmabegroting 2005-2008*.
<http://www.gouda.nl/documenten/programmabegroting%20totaal.pdf>
- Gemeente Gouda. *Stad in beeld 2003. Signaleringsysteem buurtbeheer*.
<http://www.gouda.nl/documenten/statistiek/stad%20in%20beeld%202003.pdf>
- Gemeente Gouda. *Veiligheidsrapportage 2003*.
<http://www.gouda.nl/documenten/veiligheidsrapportage%202003.pdf>
- Gemeente Haarlem (oktober 2004). *Ontwerpbegroting 2005*.
<http://www.haarlem.nl/Docs/PDF/Takendiscussie2004/programmabegroting2005.pdf>
- Gemeente Hengelo. *Project externe veiligheid*.
http://www.hengelo.nl/smartsite.dws?ch=INT&id=9255&menu=9255#bk_5
- Gemeente Hengelo. *Risico's*. :
<http://www.hengelo.nl/smartsite.dws?ch=INT&id=13573&menu=13573>
- Gemeente Leiden. *Checklist gebruiksvergunning*.
<http://www.leiden.nl/dspage.asp?objectid=6552&sessionid=1JhXOuKEX@!dpDcXL5!f8xK1jmb5!BNDecGa19fs1WDcV!js3tW8jhb9oWMdxXG>
- Gemeente Leiden. *Tabellenboek leefbaarheidsmonitor 2002. Hoofdstuk 3*.
<http://www.leiden.nl/dspage.asp?objectid=22691&sessionid=1JhXOuKEX@!dpDcXL5!f8xK1jmb5!BNDecGa19fs1WDcV!js3tW8jhb9oWMdxXG>

- Gemeente Leiden. Actieprogramma fysieke veiligheid.
<http://www.leiden.nl/dspage.asp?pageid=18>
- Gemeente Nijmegen (21-06-2004). *Collegevoorstel. Voortgang actieprogramma externe veiligheid en actieprogramma externe veiligheid 2004 (04.0039625)*. http://www.nijmegen.nl/Images/41_46027.pdf
- Gemeente Nijmegen. *Routering gevaarlijke stoffen*.
http://www.nijmegen.nl/Images/41_46031.pdf
- Gemeente Nijmegen. *Plan van aanpak vergunningverlening milieu 2003-2006*. http://www.nijmegen.nl/Images/41_25927.pdf
- Gemeente Nijmegen (31-03-2001). *Overzicht risicobedrijven*.
http://www.nijmegen.nl/Leven_in_Nijmegen/milieuenafval/handhaving_vergunningverlening/risicobedrijvennijmegen/index.asp
- Gemeente Tilburg. *Beleidsnota 'Koersen op veilig'*. www.tilburg.nl
- Gemeente Tilburg. *Actieplan uitwerking nieuw vuurwerkbeleid*.
www.tilburg.nl
- Gemeente Tilburg (09-12-2002). *Milieuprogramma 2003-2006*.
www.tilburg.nl
- Gemeente Tilburg (09-01-2003). *Inventarisatie vuurwerkbedrijven*.
www.tilburg.nl
- Gemeente Tilburg (22-06-2004). *Voortgangsrapportage externe veiligheid*.
www.tilburg.nl
- Gemeente Tilburg. *Beleidsbegroting 2004*.
<http://www.tilburg.nl/Upload/bijlagen/Tilburg/begroting-jaarplannen/beleidsbegroting-2004.pdf>
- Gemeente Waalwijk. *Leefbaarheidsonderzoek 2003*.
http://www.waalwijk.nl/Pics/Goedvoorelkaarindewijk/buurtboek%20totaalbestanden/5%20Veiligheid.htm#_ftn4
- Gemeente Waalwijk. *Programmabegroting 2004*.
<http://www.waalwijk.nl/Docs/RIS/Begroting%202004/programmabegroting%202004%20internet.pdf>
- Gemeente Waalwijk. *Eerste voortgangsrapportage programmabegroting 2004*.
<http://www.waalwijk.nl/Docs/RIS/Begroting%202004/Eerste%20voortgangsrapportage%202004%20totale%20organisatie.pdf>
- Gemeente Zaanstad. *Externe veiligheid*.
<http://www.zaanstad.nl/funcities/pagfunctie.cfm?parameter=1188>
- Gemeente Zaanstad. *Routering gevaarlijke stoffen*.
<http://www.zaanstad.nl/funcities/pagfunctie.cfm?parameter=1104>
- Gemeente Zaanstad. *Overzicht risicobedrijven*.
<http://www.zaanstad.nl/funcities/pagfunctie.cfm?parameter=1188>
- Gemeente Zaanstad. *Programmabegroting 2005-2008. Koersvast realisme*.
<http://www.zaanstad.nl/assets/pdf/Begroting2005.pdf>
- Gemeente Zwolle. *Feiten en cijfers. Woon en leefomgeving*.
<http://www.zwolle.nl/cms/cms.nsf/AllByUNID/00ABA956271CFA3541256ECA00470C16>
- Gemeente Zwolle. *Trendrapportage 2003*.
[http://www.zwolle.nl/cms/graphics.nsf/Lookup/act_folder_Trendrapportage_2003/\\$file/Trendrapportage_2003.pdf](http://www.zwolle.nl/cms/graphics.nsf/Lookup/act_folder_Trendrapportage_2003/$file/Trendrapportage_2003.pdf)

- Gemeente Zwolle. *Begroting 2005*.
<http://www.zwolle.nl/cms/cms.nsf/AllByUnID/1EAE598310C96B6C41256F3F005F9992>

Overige websites

- Ministerie van VROM. *Dossier externe veiligheid*.
<http://www.vrom.nl/pagina.html?id=9256#30>
- INK. www.ink.nl
- Slagen voor veiligheid. www.slagenvoorveiligheid.nl

Bijlage 19: Lijst met respondenten

Dhr. R. Leegte – DHV
Dhr. R. van Vliet - VNG
Dhr. B. Ale - NIBRA
Dhr. R. Schutte - VROM
Dhr. R. Geerts - AVIV
Dhr. E. Prins - BK Gas
Dhr. J. Gutteling - UT
Dhr. W. Heijboer - Branchevereniging Consumentenvuurwerk*
Dhr. R. van den Bosch en mevr A. Olthuis, vergunningverlening DSOB
Dhr T. van Snellenberg, handhaving DSOB (2x)
Dhr. M. Boswinkel, bestemmingsplannen
Dhr R. van de Werff, coördinator (2x)
Dhr. H. Meuleman, CS gemeente Enschede
Dhr Tijkotte, Brandweer
Dhr Boerrigter Brandweer
Mevr van de Meerenburg, Regio Twente
Dhr C. Boekel, Inspectie VROM
Dhr .Dam, provincie Overijssel*
Dhr, van der Weerd, provincie Overijssel

* Interview gecombineerd met Meta-evaluatie vuurwerk